

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL VI

Nr. 16

19 APRILIE

1925

In acest număr: *Alianța mută de Eugen Goga*; *Inviere, poezie de Ion Buzdugan*; *Poveste de Paști de Ion Gorun*; *Inviere națională de P. Nemoianu*; *Sfârșitul unui episod de Vintilă Russu-Șirianu*; *Suflete neînțelese de Gh. Brădescu*; *Gazeta Rimată*: Reportaj parlamentar *de Onofrei Sgândărici*; *Insemnări*: Un document; Cum e informat publicul nostru; Satul lui Ion Pillat; Rotativa „Universului”; De unde știi, o corabiie? Câte două; etc. etc.

Acest număr cuprinde, ca supliment, discursul rostit de d. Octavian Goga în ședințele Camerei dela 7 și 8 Aprilie 1925.

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: PIATA CUZA VODĂ No. 16

48 pagini

Un exemplar 15 Lei

Țara Noastră

Alianța mută

Validarea alegerii dela Reghin a avut darul să fixeze, pe lângă înfrângerea partidului bicefaliei confuze, un fapt politic de o covârșitoare importanță, ale cărui consecințe se vor resimți în curând. Acest fapt politic ar putea fi botezat: — Alianța mută a tuturor partidelor politice din țară împotriva așa zisului partid național.

Era, într'adevăr, o plăcere să vezi la Cameră, în cursul ședințelor care au vădit pentru orice om serios incertitudinea monosilabilă a dlor Iuliu Maniu și Alexandru Vaida, solidarizarea fără pertractări și fără legăminte speciale, a celorlalte trei partide de seamă din țară. Partidul poporului, partidul țărănesc și partidul liberal, la un anumit moment, s'au întâlnit pe teren, combătând frățește, toate trei, conglomeratul deslănat pus sub împătrita protecțiune a dlor Argetoianu, Maniu, Iorga și Mihail Cantacuzino.

Spectacolul era unic și de o deosebită savoare pentru acei cari știu să înțeleagă cum să pregătește o moarte politică. Aderenții partidului național au simțit golul imens ce s'a produs în jurul lor. La început au căutat să împrăștie prin gălăgie penibila impresie, apoi au încercat să înlăture lovitura prin abilități de o eftină calitate. D. Alexandru Vaida, adresându-se țărăniștilor, le-a reproșat... apropierea de liberali. Un hohot de râs a fost răspunsul, iar d. dr. N. Lupu a arătat în două cuvinte, că nici vorbă nu poate fi de o astfel de împreunare între două extreme.

Realitatea era alta. Nici partidul liberal, nici partidul țărănesc și nici partidul poporului, nu s'au apropiat de data aceasta mai mult decât până acum unele de altele. Toate împreună au ținut să manifeste însă izolarea absolută în care se găsește partidul național. Și aceasta este cu totul altceva. Aceasta înseamnă, că o eventuală venire la guvern a partidului național ar fi combătută cu hotărâre de către toate trei partidele. Aceasta înseamnă, că partidul național este indezirabil pentru tot ce constituie o grupare serioasă de forțe în România.

De sigur, că adversitatea partidului liberal și aceea a partidului poporului, cunoscute de mult, nu au mișcat prea mult pe dnii Maniu

și Iorga. Atitudinea țărăniștilor a căzut însă ca o bombă în mijlocul dulcilor combinațiuni ale dumnealor. A fost surprinzătoare și decisivă. Ea a tăiat scurt toate veleitățile de viitor ale noilor însurăței politici. D. Alexandru Vaida părea chiar că se miră, cum de pot țărăniștii să apere libertatea de cuvânt a alesului dela Reghin...

Lucrul se explică însă dela sine, și fără prea multe vorbe. Nimeni nu a început cu mai multă perfidie și cu mai puțină lipsă de scrupule să distrugă partidul țărănesc decât tocmai dnii Maniu și Vaida. Ei au simulat o fuziune cu partidul țărănesc, au pregătit-o până în cele mai mici amănunte, pentruca la un moment dat să se separe cu scandal, și să se arunce apoi în brațele dnilor Argetoianu și Iorga. Mai pot deci dumnealor să aștepte o bunăvoință oarecare din partea țărăniștilor? E evident că nu.

Dar atunci? Ziarele clandestine ale partidului național vorbesc de acum de o tainică înțelegere ce ar fi între partidul poporului și partidul țărănesc, cu binecuvântarea dlui Ion I. C. Brătianu.

Inițiativa știu, că o astfel de înțelegere nu există. Despre o alianță mută a acestor trei partide împotriva partidului național se poate însă vorbi deschis și fără de nici o reticență. Da, e posibil un front comun față de regionalistii puși astăzi sub ocrotirea naufragiaților politicei românești. Partidul național a fost până acum un fel de cadavru, pe care mulți au crezut că e bine să-l îngroape în tăcere la coada unei organizații oarecare din țară. Au încercat liberalii această operațiune, au încercat țărăniștii și a încercat chiar și partidul poporului. Nici unii nu au reușit însă. Cadavru, urmând, se vede, o lege fatală, se cerea mâncat de corbii rătăcitori ai vieții noastre politice. Ori, spectacolul acesta oribil și primejdios din punctul de vedere al salubrității politice, nu poate fi tolerat. De ce ne-am mira, deci, că în fața lui s'ar uni, ca în fața unei maladii epidemice, toate forțele vii ale noastre? De ce?

Cum adică, nu am putea pune la o parte, unii dintre noi cel puțin, toate adversitățile momentului pentru a simplifica viața politică și pentru a o purifica?

Lucrul e posibil și e chiar de dorit. Odată ce partidul național ar fi măturat din cale, pentru totdeauna, am putea avea răgazul să ne răfuim în liniște între noi, căci singurul element de continuă incertitudine ar dispărea. N'ar mai fi pertractări, și viața noastră politică ar putea intra în cursul ei normal. N'ar mai exista acea teamă de tragere pe sfoară cu ajutorul regionalistilor, care a încurcat până acum atât de mult ițele politicei românești, ținând pe loc evoluția firească a consolidării noastre. N'ar mai rămâne nici un ciot pe câmpul nostru de bătaie și luptele s'ar putea da drepte și fără ocoluri.

Ori nu?

Liniștea politică din preajma Paștilor trebuie să aducă o lămurire în această privință. Noi, în orice caz, o așteptăm și, după slabele noastre puteri, o pregătim.

EUGEN GOGA

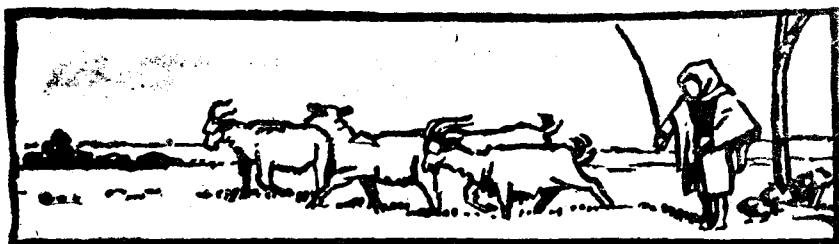
INVIERE

Și liliacul iarăși miresmele își cerne
Și primăvara-și cerne pe câmpuri mirodenii,
Și clopotele iarăși în dangăt de vecerne
Iși cheamă jalnic satul la luminoase denii:
Să-și plângă umiliții durererile eterne
In tânguiri de clopot, ce sună la vecerne...

Cu toți, bătrâni și tineri, ieșiți ca din mormânt,
Cucernicului preot se spovedesc în taină:
Și preotul cu vorba-i blajină, ca un sfânt,
Sub patrafir de aur, rugându-se în taină,
Desleagă trup și suflet de vechi păcate grele,
Privind la spini de raze ce sângeră'n zăbrele...

— Lumină, cine-mi bate la tainicile porți,
La porțile de schijă a sufletului trist?..
Ce glas din ceruri cântă: „Cristos a'aviat din morți?!“
Cu orice primăvară în mine moare-un Crist:
Dar din mormântul rece al sufletului meu —
Nemuritor și veșnic — învic-un Dumnezeu!..

ION BUZDUGAN

Poveste de Paști

Eu am știut odată o poveste de Paști, dar am uitat-o. Câte nu se îngroapă așa, în cimitirul acela nemărginit, în care zac atâtea nenumerate priveshti și întâmplări ce ne-au întâmpinat în viață, și cum uneori ne răsar așa pe negândite, — iar alte ori trebuie o sguiduire mare, puternică, din afară sau dinăuntru, ca să recheme la viață arătări cari cine știe câtă vreme au odihnit până atunci în mormântul lor...

Ne poartă viața pe cărările ei și ne duce, fără să ne prea dea răgaz să stăm și să chibzuim în toată clipa: unde? cum? — Și ne pomenim pe căi de cari n'am visat, și ne cufundăm în pustietăți sau ne pierdem în vălmășaguri de cari rămânem uimiți.

Iar uneori, trezindu-ne, vedem că ne-am lăsat duși în neștire de șuvoiuri turburătoare, căci n'am mai știut privi la dreapta și la stânga, ci ne-am uitat tot numai la dăra ce ne-a răpit cu ea, — până ce s'a întunecat zarea înaintea ochilor noștri.

În literatura universală nu vor fi fiind multe frumuseți la fel cu aceea pe care a pus-o Goethe în scena din Faust, în care el, pătruns de nimicnicia vieții și a străduințelor neputincioase omenești, se hotărăște să sfârșască, și ridicând cupa cu otravă, stă gata să închine zorilor solemnul și supremul salut... Dar în clipa aceea clopote încep să sune și glas de coruri se aude:

Cristos a 'nviat!
Vestiți bucurie
Cui scris fu să-l fie
În tristă robie
Străvechiul păcat...

— Ce murmur adânc, ce sunete clare, îmi smulg de la gură paharul de odată? — tresare atunci Faust, și-și aduce aminte...

Cântările continuă. E corul femeilor:

Cu miresme, noi
L'am îmbălsămat,
Credincioase-apoi

Aci l'am culcat;
Giulgiu i-am adus
Să-l îmbrobodim,
Ș'aciu pe Isus
Vai, nu-l mai găsim.

Apoi răsună iar corul îngerilor:

Cristos a 'nviat!
Vestiți mântuire
Celui ce 'n iubire
Prin grea ispitire
Trecut-a curat!

Și corul ucenicilor, și iarăș îndemnul dumnezeiesc întru îndeplimirea menirei lor:

Cu fapta laudând,
Iubire-arătând,
Frățește-ospătând,
Cuvântul purtând
Și har trănbișând...

Toate acestea răsună și în sufletul lui Faust, din care credința își luase sborul, cât numai solia o mai auzia, — și îl îmoae și îl supune prin puterea amintirii; — „Atunci, se coboră ceresc sărut pe fruntea mea 'n tăcerea sărbătorii; la glas de clopot am simțit fiorii, ce numa 'n rugăciune-am cunoscut. Un dor ferbinte și neînțeles, pe câmp și prin pădure mă mâna, — și printre lacrimi ce 'mi curgeau ades, simțeam în mine-o lume cum creștea“...

Amintirea! — „Cântarea aceasta, jocul tinereții, vestea, și, fericirea primăverii...“ Misterul a vorbit, misterul ce este în puterea veșnic vie și învietoare — ea îl întoarce și pe Faust „în brațele vieții“ — și-l face să se avânte într'o supremă pornire de duioșie, reîmprospătată în inima ce cu un ceas 'nainte și-o credea ofilită pe vecie: — „Cântări cerești și dragi, sunați-mi dar! Curg lacrimi, — pământ, al tău sunt iar!“

Puterea aceasta curățitoare de suflet, puterea aceasta misterioasă a reîmprospătării de simțiri și gânduri, este oare care-va dintre noi care să n'o fi simțit nici odată?

O sguiduire din afară sau dinăuntru... Ori mai bine una repercutându-se în cea-l'altă...

...Stai față în față cu viața și o judeci, — și o găsești sarbădă, fără rost — cu puține ademeniri înșelătoare, și cu multe desamăgiri hotărâte... De ce lanțul acesta să'l porți, și să'l duci tot înainte, când de la tine atârnă să'l arunci încolo mai de grabă? O mișcare mândră, disprețuitoare de toate: — de tine însuși, zice Leopardi, — și de natură, și de puterea care în ascuns rostește osânda asupra tuturor, și de nesfârșita deșertăciune a totului...

O, vorbe amețitoare, ce ca o otravă de înșelătoare potolire picură peste inime slabe și le leagă în cumpăna osândeii de veci...

Dar ascultați! — Ce s'aude?... „Ce murmur adânc, ce sunete clare“... Este un clopot ce pornește, în depărtare, și altele îi răspund,

și tot mai multe, și tot mai aproape... Noaptea se împetrițează cu puncte de foc, — flăcărușe tremurânde în adierea vântului, — și în fie-care din ele s'a aprins o speranță și fie-care imploră o împlinire... Fie-care! — Și în fie-care din ele este credință, și este iubire...

O, câtă iubire este pe pământul acesta! Și dacă este mărunță, și nu izbucnește întotdeauna în văpaie mare ca să coprindă lumea, — ea este totuși acolo unde-va, în pâlpări pierdute, pe cari trebuie să știi să le cauți, ca să poți să le găsești.

Din flacăra aceea mare, de acum sunt aproape două mii de ani, s'au răspândit scânteii peste tot pământul; iată-le: aprinde-ți iarăși la ele dorul și dragostea de viață, și mergi alături, cu flacăra ta luminându-ți, până la capătul drumului.

Asta a fost povestea. Acuma mi-am adus-o aminte.

ION GORUN

Învieerea națională

Marile prefaceri politice au fost urmate totdeauna de noi lozinci, noțiuni și principii, care s'au întipărit pe vecie în dicționarul politic al popoarelor. Adunate într'un mănunchiu, ele ar putea să constituie, la un moment dat, un succint rezumat al istoriei naționale dintr'o epocă anumită.

Unirea politică a tuturor românilor a fost un eveniment favorabil pentru asemenea creațiuni. Dintre acestea, remarcăm aci una singură, aceea care în modul cel mai strălucit sintetizează marea și miraculoasa întâmplare prin care am trecut: *învieerea națională*. Două cuvinte, puse laolaltă de cine știe ce inspirație anonimă, indică marea răscruce istorică a neamului românesc. Astăzi, ea sună ca o frază lapidară, și ca mâine, cu scurgerea vremii și cu dezvoltarea unei noi vieți, poate va însemna un crez politic înfășurat într'o superbă aureolă, pe care generația de azi nu o poate bănuî.

Actualitatea are darul să îngreiească orizontul oamenilor iar perspectiva istorică să-l lărgască și să-l lumineze. Adevărul acesta este îndeobște cunoscut și riguros verificat. Foarte puțini au fost aceia, cari și-au putut arunca privirea peste bariera timpului în cuprinsul căruia au trăit. Câteva figuri excepționale am avut și noi românii. Mai puține ca alte neamuri, dar sgârcenia naturii subț acest raport nu a rămas fără recompensă. Ceeace nu ne-a fost îngăduit individual, ne-a fost redat din belșug în sens colectiv, sădind în buna și blânda noastră mulțime cele mai alese virtuți comune. Grație acestor însușiri am străbătut teferi veacurile de grele încercări, fără prea mulți profeți, nemerind însă fără greș drumul cel adevărat, până când în sfârșit, tot ele ne-au împărtășit și marea minune a unirii, botezată de instinctul popular, prin graiul atâtor anonimi: *învieerea națională*.

De-acum, aceste două cuvinte alipite vor constitui o nouă lozincă, acoperind o profundă și simbolică noțiune politică; două cuvinte, cuprinzând fiecare câte o credință, se contopesc într'una singură. De două mii de ani, fără șovăire, crede poporul românesc în cea dintâi și

care tot atâta timp a suferit pentru credința în cea din urmă până când și aceasta l-a mântuit. De șase ani împliniți, marea sărbătoare creștinească și națională e una singură, și în asemenea vremuri de îndoită înălțare sufletească, vechea credință ar trebui să taie brazdă tot mai adâncă în sufletele noastre, integral răsplătite și pentru suferințele viitoare, nu numai pentru cele din trecut.

Acesta ar trebui să fie cursul normal al evoluției, și să clădim tot pe fundamentul vechiu sufletească, pe acela care ne-a adus, la început: nădejdea, iar mai pe urmă, eliberarea. Acesta să rămâie supremul razim în structura noastră sufletească, pe care să ridicăm mărețele construcțiuni viitoare, impuse de misiunea noastră ca neam distinct pe acest continent.

Nu putem afirma, că am deviat dela această normă firească, dar tentațiunile sunt multe și impetuoase. Dela un capăt la altul al țării profeții s'au înmulțit, și cu galăgia lor stridentă tind cu orice preț să adoarmă, dacă nu să stârpească din rădăcini, credințele noastre seculare, tăind cu furie și în grabă toate firele care ne leagă de trecut, și închizând dinaintea privirii noastre recunoscătoare toate drumurile care duc într'acolo. Făcându-ne să plutim în văzduh, fără tradiții, fără amintiri duioase, fără un ideal conștient, legat în mod organic de lanțul evoluției istorice, ei cred că vom dezarma, împrumutându-ne rosturile de viață dela aceia cari ni-le ofere, cu o stăruință și un interes fără pereche, pe ale lor.

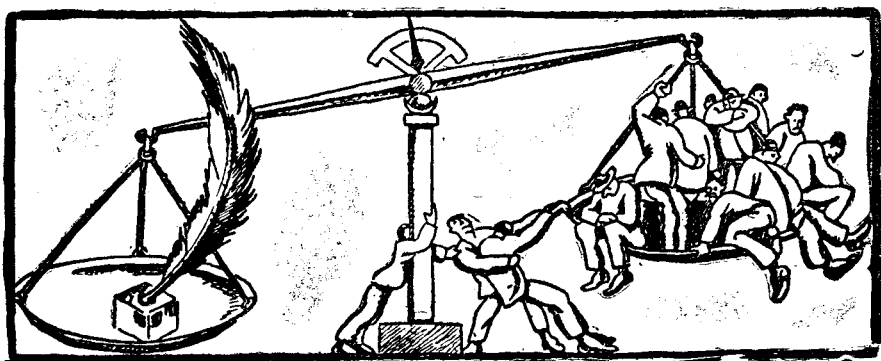
Până acum, slavă Domnului, n'au reușit să ne clintească din lumea noastră sufletească. Totuși, nu putem zice că n'au avut nici un succes. Ei au reușit să ne convingă să-i ascultăm. Fără vreo reacțiune palpabilă din partea noastră, predicele lor au aerul de a fi rostite de pe amvon, de unde se răspândesc învățături salvatoare. La adăpostul generoasei noastre indulgențe, mașinațiunile vor apuca mii de căi piezișe, până când învățăturile lor mincinoase le vom întâlni pe toate cărările spirituale ale unui popor, care, datorită grelelor împrejurări din trecut, n'a avut răgazul necesar să împrăștie o mai vie lumină în toate direcțiile și asupra tuturor păturilor sale sociale. De acest neajuns dezagreabil vor să profite toți salvatorii posteriori ai izbânzii, în care ei n'au îndrăznit, sau n'au avut interesul să creadă, precum și toți sămănătorii idealurilor de contrabandă, aduse cine știe de unde și pentru fericirea cine știe a cui. Pe drumurile acestea adumbrite, lipsite de lumina care separă binele de rău, se seamănă cu o nemaipomenită risipă neghina vremurilor tulburi prin care trecem, nădăjduindu-se că recolta ei va cutropi până și răsădul plantelor tradiționale pe care le cultivăm de veacuri. Pe aceste căi se zoresc să se înstăpânească toți falșii apostoli ai zilelor noastre, al căror număr a crescut îngrozitor, fie că sunt de nuanță politică, religioasă, sau socială. În general, obiectivul lor este acelaș: dărâmarea unui fond pe care se sprijinește întreaga noastră structură sufletească ca neam distinct. Acest scop îl deservește, cu o egală competență și efect, atât urmărirea idealurilor politice sau sociale împrumutate, cât și sectarismu

religios, care ne paște. Rămași fără credință, ne vom asemana cu o armată fără arme, incapabilă de a apăra nici pe sine nici pe alții.

Acestea sunt gânduri și probleme, asupra cărora — ca buni români și adevărați creștini — credem că trebuie să ne oprim și să medităm în săptămâna Patimilor și în preajma prăznuirii *învierii religioase* și, implicit, și a celei *naționale*. Aceste două minuni nu se mai pot despărți una de alta, pentru că în cursul evoluției noastre istorice ele s'au contopit într'o singură și mântuitoare credință. În fața primejdiei ce ne amenință din toate părțile, să o ridicăm la rangul de dogmă imutabilă, care, prin puterea triumfului de ieri, să ne ocrotească și de relele viitoare.

P. NEMOIANU

Discursul dlui Octavian Goga

rostit în ședințele Camerei din 7 și 8 Aprilie 1925 cu prilejul validărei alegerii dela Reghin

Dl Octavian Goga: Alegerea dela Reghin, domnilor deputați nu este decât un episod, un episod într'un lung și vechi proces, care se poartă între mine și reprezentanții tipici ai partidului național.

Acest proces nu este de caracter personal, nu este un conflict de ambiții între mine, pe de o parte, și dnii Iuliu Maniu sau Alexandru Vaida pe de altă parte, este o ciocnire a două mentalități opuse, cum bine spunea dl Popovici, o ciocnire între două pregătiri sufletești cu totul deosebite, pe care le-a scos la suprafață evoluția politică a românismului din Ardeal, în cele din urmă două decenii.

Domnilor, eu stând aci la tribună îmi examinez conștiința, cum o fac adesea ori, și îmi dau bine seama, că în această luptă crâncenă, care a izbucnit între mine și reprezentanții partidului național, am fost nevoit de multe ori să împart lovituri crude. O recunosc, vă mărturisesc însă în această clipă solemnă pentru mine, că nici odată, în lupta pe care am dus-o, loviturile nu le-am dat dintr'un sentiment de răutate, ci în credința că trebuie să apăr interesele superioare ale neamului meu. (Aplauze furtunoase pe băncile tuturor partidelor, afară de cel național.) Căci, domnilor deputați, mă întreb pe mine și vă întreb și pe dv.: în definitiv, pentru ce m'am sbuciumat eu viața mea întreagă, mai întâi în literatură, și apoi ca o continuare programatică pe tărâmul politic? Am afirmat, domnilor deputați, în tot sbuciumul și în toată lupta mea, ideea națională cu toate atribuțiunile ei. (Aplauze).

În acest sbucium al meu, domnilor, pe vremea când Ardealul era rob, ochii mei căutau un punct de sprijin, și acel punct de sprijin pentru frământările mele, era centrul de greutate al vieții românești de atunci, era capitala României înainte cu 20 de ani, era București, care pentru noi Români conștiinți, era capitala sufletească, era capi-

tala noastră culturală. (Aplauze pe toate băncile afară de partidul național). Și în acelaș timp, pentru conștiința luptelor noastre politice, era și capitaia noastră politică. (Aplauze). Și atunci, domnilor, în această frământare a mea de două decenii eu m'am găsit față în față cu detractorii mei de azi, cu adversarii mei de totdeauna, cari des-cindeau pe arenă, din nenorocire, cu acel stigmat fatal în psihologia lor, care era rămășița infiltrațiilor sufletești streine într'o anumită clasă a conducătorilor români din Transilvania. (Aplauze furtunoase, întreruperi, protestări pe băncile partidului național). Eu mă înfățișam în această luptă cu armura sentimentului de integralitate națională, adversarii mei, cum spuneam, cu stigmatul fatal al unui alt centru de greutate a cărui iradiație erau dumnealor, și acel centru pus față în față cu centrul de care vă vorbeam, era Budapesta. (Aplauze pe toate băncile, afară de partidul național).

Domnilor deputați, dumnealor au aerul să insinueze că ceea ce spun eu acum este nou. (Dl Stelian Popescu își face apariția în incinta Camerei).

Dl *Virgil Madgearu*: D-le președinte, cerem ca falsificatorul debaterilor parlamentare, care nu este deputat, să b'nevoiască să iasă afară din Cameră. (Se aud strigăte de „huo“ din partea opoziției la adresa d-lui Stelian Popescu, care pleacă din incintă).

Voci din opoziție: D-le președinte, nu ținem ședință până ce nu ies afară toate persoanele care nu sunt deputați. (Se procedează la evacuarea persoanelor streine din incinta Camerei).

Dl *Octavian Goga*: D-lor deputați, vă vorbeam de radiațiunea a două centre cu totul opuse: de București și de Budapesta. Și pentru că eu nu vreau să credeți, că aceste păreri ale mele sunt pentru ocazia momentului, și pentru că să vedeți dv. că eu mă găsesc în perfectă continuitate de acțiune politică și în perfectă continuitate de aprecieri, vă rog să-mi permiteți să vă citesc un crâmpei dintr'un articol al meu, scris înainte cu 17 ani, în ziarul „Tribuna“, din Arad, atunci când duceam lupta tot cu dumnealor, și când spuneam, în articolul meu intitulat „*Două mentalități: Budapesta—București*“, următoarele:

„Educațiunea cu desăvârșire străină de care s'au împărțit în școlile maghiare conducătorii noștri a dat naștere unei mentalități hibride, care esplică în mare parte multele rătăcirii de diferit ordin din viața noastră publică. Această creștere, cu spoiala ei a făcut din cărturarul nostru în multe cazuri un rob al obiceiurilor și particularităților specifice sufletului unguresc“.

Și iată ce scriam, domnilor, gândindu-mă, dacă nu mă înșel, la analiza psihologică a dlui Iuliu Maniu:

„Urmărește-l în viață și analizează-i toate afirmările dragostei lui de neam. Ai să vezi totdeauna nota silită, impusă, a unor atitudini voite. Nu stai în fața unei romanități organice, care pornește din fibrele ascunse ale sufletului românesc, ci în fața unor silințe care trudează truda zadarnică a înstrăinatului. Fraza lui, gluma lui, gestul, citatele, cântecele lui și se vor părea toate că vin de undeva de de-

parte, dintr'o lume străină și necunoscută. El poate să fie un om cinstit, un om cum se cade, un sincer aderent al partidului pe care-l slujește cu credință, dar cu bagajul lui de sentimente și de inteligență, el are să devie pe toate căările propagatorul inconștient al culturii ungurești și cu el se plimbă pururea un mic petec de Budapeștă care lasă urme" (Aplauze din partea grupului partidului poporului).

Dl *Gr. Diaconescu*: Iată pentrue ai fost ales de liberali ! (Sgomot, întreruperi).

Dl *Octavian Goga*: Și iată ce mai spuneam, domnilor : „Rezumând deci în scurte cuvinte deosebirile oamenilor din generația mai nouă, grupați în jurul meu, de credințele care cu puține excepții își găsesc expresia în coloanele de subt inspirația d-lui Al. Vaida, vom vedea că în realitate aci se dă lupta între două curente de idei din două centre diametral opuse. E lupta între cultura națională românească și mentalitatea produsă de școala străină. Își încrucișează deci puterile două lumi deosebite : București și Budapeșta“.

Și, domnilor, ca să vedeți dv. că aceasta nu era numai opinia mea și era și opinia, altora atunci îmi voi permite să citesc aici o altă apreciere ! (Mare sgomot, întreruperi).

Dl *Octavian Goga*: D-lor deputați, le voi face plăcerea (sgomot, întreruperi) . . . și voi citi aprecierea d-lui Nicolae Iorga, la adresa dumealor (sgomot, întreruperi).

Voci: A ! A !

Dl *Octavian Goga*: D-lor, nu sunteți curioși ? Iată ce spune d-l Nicolae Iorga, făcând judecata . . . (sgomot, întreruperi).

Dl *dr. N. Lupu*: Dle președinte, am declarat dela început, că suntem parte absolut neutră în această discuțiune. (Adresându-se partidului național). Dacă dv. nu ascultați de autoritatea președintelui, bine, atunci nici unul nu veți vorbi: scurt. (Aplauze pe băncile majorității, ale partidului poporului și țărănesc, sgomot și întreruperi pe băncile partidului național. În acest moment, intrând în incintă dl Iorga, este primit cu aplauze din partea partidului național, — aplauze ironice și râsete din partea majorității și a partidului poporului și țărănesc).

Dl *Grigore Iunian*: Dle Iorga, cam slabi locotenenți aveți.

Dl *dr. N. Lupu*: Domnule președinte, îmi pare foarte rău, că dl Vaida nu a fost atent, să vadă cât concurs v'am dat eu ca să restabiliți liniștea, când a vorbit dl Popovici.

De câte ori ați auzit acel : „sss“, „sss“, acela a fost dela mine. Îmi pare foarte rău, că dl Vaida are atât de puțină înțelegere politică încât, dela dorința noastră de a asculta un orator de talentul și valoarea dlui Goga, orice ați zice dvcastră, să-și permită să ne facă educațiune politică și să facă pertractări politice pe capul nostru.

Ne-am vindecat de boala pertractărilor politice, dela dv, (Aplauze prelungite și îndelung repetate în marea majoritate a Camerii, întreruperi și sgomot pe băncile partidului național).

Dl *Virgil Madgearu*: Domnule Vaida, nu vorbim de democrație și nu privim toată ziua cu ochii în grădina Paiațului, cum o faceți dvoastră. (Întreruperi pe băncile partidului național).

Di *Octavian Goga*: Mă bucur de prezența dlui Iorga, fiindcă vreau să-i reamintesc o apreciere, pe care o făcea într-o carte, înainte cu zece ani, apărută asupra istoriei Ardealului.

Di *N. Iorga*: S'adaugi și toate paginile în care m'ai lăudat și toate paginile în care m'ai înjurat, pe rând. (Aplauze pe băncile partidului național).

Di *Octavian Goga*: Domnule Iorga, nu-mi aduc aminte să se găsească pagini în care v'am lăudat.

Di *N. Iorga*: Crezi? Zău? Faci o broșură întreagă.

Te-am văzut la picioarele mele, domnule Goga, nu odată, în vremea când tratai, înaintea mea, pe șeful d-tale de moaște bune de plimbat.

Di *Octavian Goga*: Domnilor, o mărturisire prealabilă, față cu dl Iorga. Noi, dacă stăm să ne uităm în sufletele noastre...

Di *N. Iorga*: Ce-mi pasă de sufletul d-tale.

Di *Octavian Goga*: Noi nu ne-am putut înțelege niciodată.

Di *N. Iorga*: Fiindcă eu am caracter, alții nu. (Intreruperi, sgomot).

Di *Octavian Goga*: A fost nu numai o profundă deosebire de structură sufletească ci și intelectuală între noi.

Di *N. Iorga*: Uite-te în oglindă.

Di *Octavian Goga*: Eu sunt omul producției literare calitative, d-ta ești omul producției cantitative. (Aplauze).

Grație acestei deosebiri...

Di *N. Iorga*: Ești ca un student dela Universitate, care nu știe atâta carte ca să judece opera unui om de valoare. (Ilaritate, sgomot, vociferări).

Di *Octavian Goga*: Spuneam, domnilor, că eu cu dl Iorga nu m'am putut înțelege niciodată, pentru că există între noi o profundă deosebire de structură sufletească și intelectuală. De aceea, mărturisesc dela început slăbiciunea mea înaintea dv. a tuturor, grație acestei stucturi sufletești și intelectuale pentru mine, domnii mei, două strofe din Eminescu prețuesc mai mult ca 30 de poeme dramatice ale dlui Iorga. (Mare ilaritate, aplauze pe diferite bănci). Și acum, domnilor, permiteți-mi să-i amintesc dlui Iorga aprecierile pe care le avea la adresa tovarășilor să: de astăzi și la adresa dlui Maniu, înainte de a intra în bicefalie politică... (Ilaritate). Iată, într-o carte, nu într'un articol de gazetă, deci într-o carte în care în calitatea sa de istoric trebuia să păzească adevărul istoric...

Di *N. Iorga*: Ce știi ce este istoria? Când ai învățat-o?

Di *Octavian Goga*: Domnule Iorga, eu mă constituî în cel mai puțin inteligent cetitor al dumitale. (Ilaritate).

Iată: „O nouă generație, coplectată cu oameni ceva mai tineri cari nu-și făuseră armele până atunci, un Teodor Mihali, un Alexandru Vaida, un Iuliu Maniu, un Vlad veneau la rândul lor cu puteri proaspete, dar din nenorocire cu o educație care nu era înainte de toate românească.“

Di *N. Iorga*: Ca și a dumitale!

Di *Octavian Goga*: Ceea ce i-a făcut să se confunde uneori

cu însăși lumea politică, oligarhia maghiară.“ Așa scrii dumneata. (Aplauze pe diferite bănci).

Dl *N. Iorga*: Toți ați fost așa; numai deosebirea că unii ați devenit oameni de omenie, pe când alții au ajuns cum ești dumneata! (Aplauze pe băncile partidului național)

Dl *Octavian Goga*: Domnule Iorga, vă rog să nu-mi aruncați invective personale, căci vă voi răspunde tot cu invective. (Sgomot, protestări pe băncile partidului național).

Dl *Octavian Goga*: În fața acestei tagme de oameni politici din Ardeal, dl Iorga, în cartea sa opunea generațiunea mea, și mă opunea pe mine. Și iată ce spunea despre mine și despre tovarășii mei, dl Nicolae Iorga în cartea sa. Zicea: „Nu este de mult de când a venit o generațiune și mai nouă, adânc înrăurită de noul spirit din România după 1900; generație în fruntea căreia...“

Dl *N. Iorga*: (arătând spre partidul național) Sunt aici.

Dl *Octavian Goga*: ... „stă un mare poet de talent: Octavian Goga.“ Așa spunea! (Aplauze prelungite pe băncile tuturor partidelor, afară de partidul național. Întreruperi pe băncile partidului național. Sgomot.)

Dl *Octavian Goga*: (către dl Iorga). Dumneata ești omul tuturor palimodiilor... (Sgomot mare, întreruperi din partea partidului național). Dumneata d-le Iorga, de aici de la tribună ai spus, nu de mult, partidului național, că adăunându-și toate talentele la un loc, ele nu fac atâta cât face talentul meu. (Întreruperi și sgomot pe băncile partidului național).

Dl *Octavian Goga*: Vedeți deci, domnilor deputați, că erau puse față în față două mentalități deosebite. Și ca o consecință a acestei bifurcațiuni de credință și de suflet, de preparațiune morală și sufletească, ca o consecință, atunci când a izbucnit marele război, și când a trebuit să dăm fișcare în parte examenul nostru de simțământ românesc, pe mine evenimentele m'au dus la București, pe ei evenimentele i-au oprit la Buda-Pesta (Aplauze diferite bănci).

Dl *Aurel Dobrescu*: Ai dezertat de la Oltenița, dezertorul! (Mare sgomot, întreruperi generale.)

Dl *Octavian Goga*: Domnilor deputați, dela început aud tonurile nearticulate ale unui domn, care îmi tot strigă că am dezertat. Ei bine, domnilor, am primit aici o scrisoare de la comandantul meu de-atunci, vreau să lămuresc această infamie, — dați-mi voie să vă citesc scrisoarea pe care mi-a scris-o generalul Vlădescu, pe care dv. îl cunoașteți, mi se pare este chiar membru marcant în partidul țărănesc. Iată ce scrie dumnealui: „Stimate domnule Goga...“

Dl *Aurel Dobrescu*: Ce dată?

Dl *Octavian Goga*: Alaltăieri. Și a mai scris o scrisoare acum doi ani, când dumneata ai avut iarăși obrăznicia de-a lansa infamia. (Sgomot mare, întreruperi pe băncile partidului național.) Iată ce scrie... (Sgomot mare) ... „La decretarea mobilizării...“ (Sgomot, întreruperi).

Di *Pavel Brătășanu*: Mai bine adu certificat milităresc, ce aduci scrisori? (Sgomot, întreruperi).

Di *dr. N. Lupu*: Domnule președinte, vă rog să faceți cunoscut dlui deputat Dobrescu, că între scrisoarea generalului Vlădescu, fost comandant de armată, și cuvântul dumnealui, punem credință pe această scrisoare, și s'o citească. (Mare sgomot, întreruperi).

Di *Octavian Goga*: Este o scrisoare pe care o pun la dispozițiunea oricui. Iată ce spune: „La decretarea mobilizării... (Sgomot, întreruperi)...

Di *Gr. Diaconescu*: Întrerupe.

Di *Octavian Goga*: Scump îmi plătesc mandatul, dacă trebuie să stau să ascult apostrofele unor indivizi ca dta.

Di *Gr. Diaconescu*: Eu nu mi-am mâncat poezia. (Ilaritate).

Di *G. N. Orleanu*: Ți-ai mâncat barba. (Mare ilaritate).

Di *Octavian Goga*: Iată scrisoarea: „La decretarea mobilizării v'ați prezentat ca voluntar în reg. 80 inf. ce comandam. Vă împlineți făgăduiala dată mie cu ocazia recrutării ardelenilor în 1915, că veți face o eventuală campanie cu regimentul ce voi comanda“...

O voce: De ce i-ai cerut lui această scrisoare?

Di *Octavian Goga*: Cui s'o fi cerut? Lui Pavlică Brătășanu? (Mare ilaritate).

O voce: Lui Tutankamon. (Mare ilaritate).

Di *Octavian Goga*: „Ați executat cu regimentul marșurile și contramarșurile ordonate, pentru a ajunge în ziua de 23 August la Oltenița-Port. Batalionul din care făceați parte n'a avut timpul material să treacă la Turtucaia, care capitula în dimineața zilei de 24 August“. Iată, domnilor, realitatea!

Ce să fi căutat eu la Turtucaia, dacă batalionul meu n'a trecut Dunărea? Eu am rămas cu comandantul meu; vă amintesc că nu fusese soldat niciodată în viața mea. Eram cu fratele meu, care a mers mai departe, și și-a pierdut brațul... (Aplauze).

Domnilor deputați, nu voi arăta aici în ce chip am crezut că trebuie să-mi fac datoria, atunci când unind străduințele mele cu ale regretatului părinte Vasile Lucaci, acea splendidă încarnare a proteștărei românilor din Ardeal, am venit aici, pentruca să alăturăm strigătul nostru la glasul de protestare al întregii conștiințe românești din România, care palpita pentru Ardeal. Un lucru însă putem să-l constatăm în mod limpede față de dvoastră; noi aveam un program, un program hotărât, căci iată ce scriam eu la 1914, într'unul din articolele mele publicate atunci. Ziceam: „Singura salvare a românismului primejduit este intrarea României în acțiune, pentru ocuparea teritoriului românesc din monarhia de Habsburg. Logica istoriei universale i-a dat generației noastre acest program. Trebuie să învingă sau să cadă cu el. Catechismul Ardealului nu mai are decât o singură poruncă: Unire sau moarte!“

Acest lucru îl scriam la 1914.

Atunci, domnilor, împreună cu părintele Lucaci, noi nu ceream colegilor noștri din Comitetul național, nu le ceream domnilor Ciceo

Pop, Maniu, Alexandru Vaida, nici să se expatrieze, nici să schițeze gesturi eroice, cum au făcut bunăoară profesorul Massaryk sau drul Kramarcz dela Praga, nu le ceream acest lucru, le ceream cea mai comodă din rețetele onorabile, le ceream tăcerea. Le ceream, ca în cursul războiului să tacă. Dumnealor însă nu au tăcut, dumnealor au crezut că trebuie să vorbească. Dați-mi voie să vă spun, că așa cum au vorbit atunci nu au fost în unison de simțire cu sentimentele integrale ale românismului. România de azi este destul de consolidată, pentruca să-și poată permite luxul de a stabili în mod categoric adevărul istoric. România azi poate, pentru generațiunile viitoare, să fixeze acest adevăr și să sacrifice toate falsificările în materie de istorie contemporană.

Dl Dr. Aurel Dobrescu: Confundați consolidarea cartelului. (Sgomot, întreruperi).

Voci: Afară, afară!

Dl Octavian Goga: Eu nu voi veni aci, domnilor, nici să scormonesc toate declarațiunile care s'au făcut în Ardeal pe aceea vreme. Domnul Ciceo Pop poate să fie liniștit, că nu voi citi nici trista cuvântare a dsale, pe care a pronunțat-o în Parlamentul maghiar din Budapesta, și care era o cuvântare de sumisiune în fața ideii de stat maghiar; dar îmi veți permite să citesc un fragment dintr'un articol scris atunci, după intrarea României în război, la 15 Septembrie 1916, în revista austriacă „Oesterreich'sche Rundschau“. Iată ce scria domnul Alexandru Vaida, căci vă spuneam, trebuie odată să se fixeze pentru conștiința noastră adevărul, pe care să-l transmitem ca o călăuză morală și politică generațiunilor viitoare. Iată ce spunea dsa:

„Satisfacția simțită de orice român din Ungaria și Austria cu privire la patriotismul său fără prihană și la finuta sa dinastică este de bună seamă profundă. Căci noi am fost dureros atinși totdeauna când fidelitatea noastră dinastică și patriotismul nostru erau trase la îndoială. Pomul sănătos scutură dela sine fructele viermănoase, ca netrebnice. Tot asemenea au căzut de pe pomul sănătos al neamului românesc din Monarhie toate acele elemente, încă dela începutul războiului mondial, care nu au putut trece proba de foc a fidelității de stat și dinastice. Oamenii din Monarhie sunt neatinși de curentele iredentiste“.

Acestea le scria dl. Alexandru Vaida. Pomul sănătos erau dumnealor, care făceau declarații alături de Tizza, și pomul viermănos, pomul netrebnic, era părintele Lucaci și cu mine și cei două zeci de mii de voluntari români. (Aplauze pe băncile celorlalte partide, protestări pe băncile partidului național).

Dl Pavel Brătășanu: întrerupe.

Dl Octavian Goga: Domnilor deputați, dl Pavlică Brătășanu se agită extraordinar împotriva mea; tot așa se agita și la Reghin. Acolo a declarat în fața jandarmilor și în fața ofițerului de jandarmi, că cel dintâi glonț pe care o să-l tragă din revolverul lui, o să-l împuște în pieptul meu. Nu m'am impresionat nici atunci, după cum nu mă impresionez nici acum. Știți ce le-am zis prietenilor mei: fiți pe pace

cartușele dlui Pavlică Brătășanu nu iau foc. (Mare ilaritate, aplauze pe băncile majorității, ale partidului poporului și țărănesc.)

După acest intermezzo, vă rog domnilor, să-mi permiteți să continui. Iată în articolul său din „Oesterreichische Rundschau“, ce spune mai departe dl Alexandru Vaida: „În sensul acestor convingeri, conducătorii circumspecți și energici ai românilor din Ungaria și Bucovina nu au scăpat niciodată ocazia, folosindu-se de toate puterile lor de-a crea la București o dispoziție în această direcție, ca România să intre în război alături de Puterile Centrale, sau cel puțin să păstreze o neutralitate loială. Durere, această încercare a noastră a rămas infructuoasă. Nimic nu poate schimba convingerea noastră, că nu nimicirea Monarhiei habsburgice, ci întărirea ei cât mai puternică trebuia să se ceară.“

Dl Al. Vaida: intervine cu-o explicație.

Dl Octavian Goga: Domnilor deputați, am ascultat în liniște cuvintele d-lui Vaida, și vă rog pe dv. să ascultați în liniște replica mea. Nu-mi aduc aminte, dar îi dau perfectă dreptate d-lui Vaida, dacă spune că la 1913, fiind împreună la dl Brătianu, ne-a dat acele sfaturi, de cari dl Vaida își amintește acum; spunându-ne: duceți-vă acasă, în liniște — la 1913 e vorba — faceți politică alături de Franz Ferdinand, și noi ne vom face aci politica noastră. Era logic să ne dea un asemenea sfat, eră foarte logic ca și noi să-l urmăm. Prin urmare, nici nu știu de ce dv. vă amintiți de un lucru, care este foarte simplu și pe care n'avem să-l contestăm, nici în favoarea mea, nici în favoarea d'voastră. Eu, dacă amintesc acest articol al d-lui Vaida, îl amintesc fiindcă s'a scris după intrarea României în război. Dv., atunci când soldații români trecuseră dincolo, și când Carpații dispăruseră, atunci ați scris acest articol, la Viena, publicându-l la „Oesterreichische Rundschau“, și n'ați scris un articol, în care să apărați populația românească din Ardeal, ați scris un articol de doctrină politică, în care fixați pentru opinia publică ideea că România trebuia să intre în război alături de puterile centrale.

Domnilor, se tot vorbește, că atunci erau oameni, cari puteau să fie desființați. Aveți dreptate, aveam și eu acolo, în vârtejul evenimentelor, pe mama mea, pe care au deportat-o unghurii, și au ținut-o un an și jumătate dincolo de Tisa. Da, îmi dădeam seama de acest lucru, niciodată însă, domnule Vaida, n'aș fi fost în stare să scriu un articol de renunțare politică, în care să legitimizez acțiunea de desființare a neamului nostru. (Aplauze pe băncile majorității, ale partidului poporului și țărănesc.) Mi se spune acest macabru refren, foarte ușor de repetat, că scriați cu revolverul la tâmplă. Ciudată teorie, domnilor deputați, toate s'au scris cu revolverul la tâmplă, toate s'au făcut cu revolverul la tâmplă; cu revolverul la tâmplă s'a iscălit declarația pentru Tisza, cu revolverul la tâmplă a ținut cuvântarea dl Ciceo Pop în Camera ungară, cu revolverul la tâmplă ați scris dv. articolul dela Viena. Ei bine, cu revolverul se poate sfărâma o tâmplă care apără onoarea, sau cu revolverul se poate smulge, dacă vreți, o iscălitură unui om slab de înger sau o declarație, cu revolverul însă, nu se pot

scrie lungi articole de doctrină la revistele austriace. Aci n'a fost chestie de revolver, aci a fost chestie numai de tâmplă, de penibila dezorientare politică, care se încurca subț tîmplele dvoastră. (Aplauze pe băncile tuturor partidelor, afară de partidul național.)

Di Octavian Goga: Domnule președinte, domnilor deputați, vorbeam în cuvântarea mea de ieri, care a fost des întreruptă, despre desorientarea politică, care era la conducerea partidului național pe vremea marelui război. Nu vreau de astădată să mai stăruie asupra acestui subiect. Sunt gata însă, domnilor, ori când, ca să probez afirmațiunile mele sprijinit pe documente serioase, pe documente necunoscute și așa putea zice pe documente senzaționale.

Grație acestei desorientări, poporul românesc din Transilvania, în cursul marelui război, și-a vărsat sângele pe toate fronturile pentru idealuri streine, orfan de o conducere politică la el acasă.

A biruit, domnii mei, numai instinctul sănătos al maselor noastre populare, a biruit în marea dramă sănătatea mulțimii noastre, îndrumată de acei cărturari umili ai satelor, de preoții și de învățătorii noștri.

Voci de pe diferite bănci: Așa este. (Aplauze).

Di Octavian Goga: Acest instinct sănătos popular, în primele zile, când a mijit libertatea peste capetele mulțimii din Ardeal, ne-a dat marea manifestare de sărbătoare națională dela Alba-Iulia.

Domnilor, este, cred eu, sosit momentul când trebuie să spunem adevărul întreg și când trebuie să scoatem din cadrul politicei militante această sărbătoare națională, această Albă Iulie, ai cărei pensionari politici se încurcă încă între rândurile noastre.

Căci, domnii mei, ce este Alba-Iulia? Ce este acest simbol înscris în sufletele tuturor?

Alba-Iulia este mai întâi și mai întâi, gloria aceluia voevod muntean, care înainte cu trei sute de ani, a stropit cu sânge un început de epopoe. (Aplauze pe băncile tuturor partidelor, afară de cel național).

Alba-Iulia a doua oară este lozinca fermecată cu care oastea românească și-a pornit drumul cuceritor spre Ardeal. (Aplauze pe băncile tuturor partidelor, afară de cel național).

Alba-Iulia este a treia oară sirigătul Ardealului, simplu, spontan și măreț, de a se uni cu țara. (Aplauze pe băncile tuturor partidelor, afară de partidul național). Simbol al unirii desăvârșite, iată ce este Alba-Iulia. De aceea, zic, trebuie odată pentru totdeauna scoasă din cadrele de politică militantă, așezată acolo unde ne îndeamnă pietatea noastră să o așezăm, Alba-Iulia trebuie să se fărâmițeze în toate conștiințele ca o mare spovedanie națională, Alba-Iulia nu aparține unui partid, Alba-Iulia nu are stipendiați. (Sgomot).

D. Gr. Diaconescu: Vorbești la alegerea dela Reghin despre Alba-Iulia? (Sgomot).

Di M. G. Orleanu, președinte: Vă chem la ordine, dle Diaconescu.

Di Iuliu Maniu: Dle Goga, vă rog să răspundeți la două între-

bări foarte scurte. Mai întâi cine a organizat Alba-Iulia? (sgomot) și al doilea, cine a condus spiritul manifestației la Alba-Iulia; iar între cele 11 popoare, care au locuit în Austro-Ungaria, mai este la vre-una, o Alba-Iulia, ori ba? (Aplauze prelungite pe băncile partidului național).

Dl Octavian Goga: Dlor deputați, dl Maniu... (sgomot)

Dl Pavel Brătășanu: Întrerupe.

Dl Octavian Goga: Dle Brătășanu, sunteți la o vârstă înaintată, poate să vă faci rău. Aveți 90 ani, calmați-vă!

Dl Pavel Brătășanu: Dlor deputați, dați voie,...

Dl Octavian Goga: Nu, acum nu ai cuvântul. Să vii pe urmă aici la tribună, să vorbești.

Dl M. G. Orleanu, președinte: Nu vă da voie oratorul, dle Brătășanu.

Dl Pavel Brătășanu: Dle președinte, dumnealui nu este validat, (sgomot mare, întreruperi).

Dl Octavian Goga:... În acest vacarm general să nu vă mirați, era cât pe aci să uit de cele două întrebări, pe cari mi le-a pus dl Iuliu Maniu. Mă întreba dsa, mai întâi cu foarte puțină precizie în cuvinte, cine a organizat adunarea dela Alba-Iulia și cine a produs spiritul de acolo? Cine a organizat adunarea dela Alba-Iulia? Mi se pare că este nepotrivită această întrebare. (Exlamații pe băncile partidului național) Și iată de ce: cuvintele de a „organiza o adunare“ însemnează a organiza sentimentul național din Transilvania. Domnule Maniu, această adunare, să-mi dați voce să vă spun n'a organizat-o nimeni.

Voci: Așa este.

Dl Octavian Goga: A eșit ca un strigăt spontan din pieptul Ardealului. (Aplauze prelungite pe băncile tuturor partidelor afară de partidul național, protestări pe băncile partidului național).

Se organizează, domnii mei, o societate de gimnastică...

Dl M. Popovici: Te rog să întrebi pe dl prim ministru Brătianu dacă dela Iași nu trimitea dumnealui misive peste misive la fruntașii partidului național din Ardeal, ca să se grăbească să facă această adunare de protest și de alipire către România. (Aplauze pe băncile partidului național).

Dl Octavian Goga: Adunarea dela Alba-Iulia este un făt al revoluției. S'a prăbușit pe frontul austro-ungar dominațiunea ungurească și a răsărit în mod normal praznicul dela Alba-Iulia, ca o afirmare a ideii de unire cu țara românească. Așa s'a organizat adunarea dela Alba-Iulia. (Aplauze pe băncile tuturor partidelor, afară de băncile partidului național).

Mă întreba dl Maniu, cine a produs spiritul adunării dela Alba-Iulia? Domnilor, acest spirit era rezultanta frământărilor noastre seculare, era tot ce pâlăia în subconștientul Ardealului de sute de ani, dela Alba-Iulia de acum trei veacuri; era toată munca generațiilor trecute de intelectuali, iată ce-a produs spiritul adunării dela Alba-Iulia. (Aplauze prelungite ale marei majorități a Camerei).

Di *Iuliu Maniu*: Domnulă Goga, v'am pus două întrebări dv... (înreruperi, sgomot).

Di *Octavian Goga*: Domnule Maniu, am mare condescendență pentru d-voastră, și vă rog să-mi puneți încă două întrebări, căci dv. mergeți cu două câte două; însă vă rog să terminați, căci vreau și eu să-mi termin cuvântarea.

Di *Iuliu Maniu*: Ați răspuns numai la o întrebare. A doua a mea întrebare a fost, cum s'a întâmplat, dacă acest spirit, această adunare a răsărit din subconștientul popular, cum s'a întâmplat, totuș, ca din cele 11 popoare, care alcătuiau Austro-Ungaria, numai națiunea română a avut această Alba-Iulia; deși, domnule Goga, știți perfect de bine, că subconștientul popular nu eră mai mic, nici la poporul ceh, nici la poporul polon, nici la popoarele din Croația cum eră la poporul românesc, și cu toate acestea, Alba-Iulia a fost numai la poporul românesc. Și vă dau răspunsul, când poporul românesc a avut acea conducere în partidul național, care să ducă la Alba-Iulia. (Aplauze pe băncile partidului național).

Di *Octavian Goga*: Domnilor, mi se pare sau o mare naivitate în această întrebare, sau un fel de declamatorie, cel puțin inutilă, atunci când vorbim de asemenea lucruri mari, că celelalte popoare, 11 la număr, nu și-au avut Alba-Iulia lor. Domnilor în acea perioadă dela 20 Octombrie, de când a început revoluția...

Di *Gr. Diaconescu*: De când îți plătea capușinerul Tache Ionescu. Și răspunde de unde ai castelul dela Ciucea? (înreruperi, sgomot protestări pe băncile majorității Camerii).

Di *P. Groza*: Ai socoteală cu mine. Să nu fi obraznic! (sgomot, înreruperi, vociferări).

Di *Octavian Goga*: De ce capușiner vorbește dumnealui?

Di *Gr. Diaconescu*: Înainte de război, Tache Ionescu îți plătea capușinerul. N'aveai atunci castel la Ciucea. (sgomote, protestări).

Voci: Jos! Jos! Nu ești la înălțimea discuției.

Di *Octavian Goga*: Domnilor, se găsește, aicea, un domn, care vorbește de capușinerul meu. Eu nu voi vorbi de capul puțin al dumnealui. (Mare ilaritate, aplauze prelungite pe băncile majorității și ale partidului poporului, strigăte de bravo! bravo!).

Voci: Te-a înfundat, mai zici ceva?

Di *Octavian Goga*: Domnilor deputați, vorbeam că Alba-Iulia este manifestarea de liberare de sub jugul dominațiunei străine. În perioada dela 20 Octomvrie, când a început căderea depe frontul austro-ungar și până la 1 Decemvrie, în această perioadă revoluționară s'au eliberat toate cele 11 popoare din Austro-Ungaria: Mi se pare că chiar, în ordinea cronologică, manifestarea noastră vine nițel mai târziu...

Voci: Da! Da!

Di *Octavian Goga*: ...ceea ce nu ia nimica din marea ei.

Însă, dv., domnule Maniu, mă întrebați, de ce celelalte popoare n'au avut Alba-Iulia. N'au avut-o! Fiecare și-a avut adunarea lui, și adevărul este că, în această perioadă toate au frânt cătușele

austro-ungare și toate s'au liberat, și nu știu de ce dv. căutați prerogative speciale pentru dv., acei cari ați fost la Alba-Iulia, când știți bine că purtarea dv. din vremea războiului, domnule Maniu, sau domnule Vaida, nu se poate asemăna nici cu purtarea lui Massaryk, nici cu purtarea doctorului Kramarcz. (Aplauze pe băncile partidului poporului).

Dl I. Maniu: Dați-mi voe... (protestări, sgomote, întreruperi).

Voci: Jos! Jos!

Dl Octavian Goga: După adunarea dela Alba-Iulia, când Ardealul a ajuns sub protecțiunea Consiliului dirigent... (protestări pe băncile partidului național, sgomote, întreruperi).

Dl I. Maniu: Dați-mi voe, domnule Goga... (protestări din partea majorității, sgomote, întreruperi):

Dl dr. N. Lupu: Cer cuvântul, domnule președinte.

Dl M. G. Orleanu, președinte: *Dl doctor Lupu* are cuvântul.

Dl dr. N. Lupu: Domnule președinte, pentru că în ședința de ieri intențiunea mea a dat anumite interpretări, m'am abținut astăzi de a lua cuvântul câtș de puțin. Dar a trecut aproape o oră și discuțiunea nu poate înainta. Fac apel la partidul național, să facă așa ca discuțiunea să se poată urma, și pentru că problemele puse de *dl Goga* aci sunt de o importanță capitală pentru țară, fac apel la *dl Maniu* să ceară cuvântul la tribună. (Aplauze prelungite din partea majorității, a partidului țărănesc și a partidului poporului).

Dl Mihail Popovici: Această observație o face acela care întreprinde mai totdeauna în acest Parlament. (Aplauze pe băncile partidului național, sgomote, întreruperi).

Dl I. Maniu: Dați-mi voe, domnule Goga... (protestări din partea majorității, sgomote, vociferări).

Dl Octavian Goga: Domnilor deputați, după adunarea dela Alba-Iulia... (sgomot, întreruperi.)

Dl Octavian Goga: Domnilor deputați, cu toată dorința sinceră pe care aş avea-o de a asculta obiecțiunile *dlii Maniu*, văzând că din aceste schimburi de cuvinte nu poate să iasă de cât o încurcătură generală, îl rog pe *dl Maniu* să bine voiască a se înscrie la cuvânt, să spue ce are de spus și-l vom asculta cu toată liniștea.

Domnilor, după adunarea dela Alba Iulia, de care vorbeam, poporul român din Ardeal a ajuns sub oblăduirea cunoscută a Consiliului dirigent. Conducerea partidului național a descins în România mare cu două capitale erori de concepție. Întâi: foștii mei colegi din Consiliului dirigent credeau că, cu pregătirea lor politică și mai ales cu energiile lor constructive, se pot transforma peste noapte din desrobiți în stăpânii desrobitorilor.

Dl I. Agârbiceanu: Nenorocit ar fi fost neamul românesc, dacă din desrobiț n'ar fi putut să se facă stăpânitori. (Aplauze pe băncile partidului național).

Dl Octavian Goga: A fost o greșală care s'a plătit scump pe spînarea țarei prin celebra guvernare de trei luni de zile.

A doua capitală greșală de concepție a fost ideia pe care o

aveau dânsii că, în noua configurație de stat, pot să păstreze Ardealul într'o situație de izolare, izolare de caracter politic și izolare de caracter administrativ. Politicește dânsii au crezut că trebuie să-și hotărânească și mai departe organizațiunea de partid la vechea graniță, căutând prin aceasta, în mod voit sau nevoit, să perpetueze în conștiința publică o geografie, pe care țara a distrus-o cu atâtea sacrificii. Aceasta a fost greșala de ordin politic.

Din punct de vedere administrativ, dânsii au crezut că trebuie să păstreze Consiliul dirigent ca organ administrativ, în temeiul căruia Ardealul — dacă stăm să judecăm real lucrurile — ar fi avut o viață administrativă autonomă.

Domnilor, eu m'am ridicat împotriva acestor erezii, și m'am ridicat din două puncte de vedere: întâi m'am ridicat fiindcă credeam că numai libera circulație a energiilor dela un capăt al țării la celălalt poate să contribuie la consolidarea interioară a acestei țări. Și al doilea, m'am ridicat din punct de vedere local ardelenesc, dându-mi seama că Ardealul, pus în izolare, va fi adus în imposibilitate de a-și valoriza energiile reale de care dispune pentru binele țării și pentru binele lui. Iată de ce m'am ridicat împotriva acestor stări de lucruri. Și, ca o consecință a părerilor mele, m'am desfiăcut de partidul național, dând o mână dlui general Averescu...

O voce: Și una lui Brătianu. (Aplauze pe băncile partidului național).

Di Octavian Goga: Măinele mele amândouă le întind tuturor aceloră, cari sunt în contra ideilor greșite ale dv. (Aplauze pe băncile partidului liberal).

Ca o consecință a acestei păreri, când mi s'a dat posibilitatea, în guvernul din care am făcut parte, în prima perioadă a guvernării am înlăturat Consiliul dirigent în aplauzele unanime ale Ardealului. (Aplauze).

Am suferit, desigur, de pe urma acestei stări de lucruri. Au fost prăvălite asupra mea toate injuriile și toate insultele unui consorțiu de oameni interesați. Mi s'au dat lecțiuni de ardelenism, mie, singurul om care luptând totdeauna cu acești adversari am dat un relief literar patimilor din Ardeal. (Aplauze).

Am însă mândria să constat, că ideile pe care le-am reprezentat au biruit. Au biruit, nu fiindcă aceste idei erau un patrimoniu personal al meu, ci pentru că ideile mele eșiau în mod normal din valul de simțire al poporului meu integral. (Aplauze).

Am mulțumirea să constat — și este una din mândriile vieții mele politice — că domnul Iuliu Maniu, împins dela spate de mine, a eșit din retransarea sa regională și după pertractările sale mai mult, sau mai puțin timide cu „regățenii” pe care-i detesta a sfârșit prin această bicefalie politică. (Aplauze pe băncile celorlalte partide, afară de partidul național.)

Dați-mi voie să vă mărturisesc, față de această explozie de bucurie a dv. să vă mărturisesc și bucuria mea. Mă bucur de toate fuziunile pe care le-a făcut domnul Maniu până azi. Mă bucur domnii

mei, cu două sentimente de bucurie: resimt în suflet mai întâi bucuria de om politic și de adversar politic, (rumoare) fiindcă toate fuziunile pe care le-a făcut până acum sunt fără valoare și fără consecințe, și nu constituiesc un capital politic în opinia publică din Ardeal. (Aplauze ironice, strigăte de bravo pe băncile partidului național).

Voci: (pe băncile partidului național). Bis. bis.

Dl Octavian Goga: Fiindcă Ardealul adevărat, adevăratul Ardeal... (Rumoare)... Domnule Iorga, să nu mă provocați, căci voi fi crud.

Voci (pe băncile partidului național): A! a! a! a! (Sgomot, protestări, întreruperi pe băncile partidului național.)

Dl N. Iorga: Domnule președinte, fac apel la dv. și la întreaga această Cameră, dacă în atitudinea mea dela începutul acestei ședințe până acum, a fost cel mai mic lucru, care să legitimizeze această amenințare pe care o disprețuiesc. (Aplauze pe băncile partidului național.)

Dl Octavian Goga: Domnule Iorga, eu am spus acest lucru, fiindcă dv., adresându-vă mie, vociferăți.

Dl N. Iorga: Dar nu m'am adresat, dar nici nu am intenția... în viața mea să mă adresez unui om care dă dovezile de bună cuviință pe care le dai dumneata de două zile. (Aplauze pe băncile partidului național).

Dl Octavian Goga: Domnilor, cu toate că după invectivele pe care mi le adresează dl Iorga, m'aș simți strașnic îndemnat să-i dau un răspuns, cu toate acestea mă rețin. Îi declar însă, că la prima întrerupere pe care mi-o va face, eu voi începe un mic duel de oratorie cu dumnealui, aci. Trec deci mai departe. Ziceam că mă bucur ca adversar politic de aceste fuziuni, fiindcă ele nu constituie un capital politic în opinia publică din Ardeal, pentru că adevăratul Ardeal, — nu Ardealul celor 100, care de altfel nu sunt de cât 35, — adevăratul Ardeal nu poate să întindă o mână de frație decât partidelor din vechiul Regat, care dețin curente de simpatie populară, oricare ar fi ele. (Aplauze pe băncile tuturor partidelor, afară de cel național.) Dar, domnii mei, am și o altă bucurie: o bucurie curată, care se ridică dincolo de barierele de partid, o bucurie, cum aș zice, curată de român, o satisfacție patriotică în fața acestor fuziuni, fiindcă ori și ce legătură, ori și ce contact al dlui Iuliu Maniu sau al dlui Alexandru Vaida cu ori, și cine din Țara Românească, este bine venită, fiindcă acest contact supune subconștientul lor unei serii întregi de rectificări, în urma cărora ei pot să facă o politică rea, însă din punctul de vedere patriotic românesc, nu pot să fie îndrumați decât pe o cale bună. Iată de ce eu mă bucur din acest punct de vedere, mă bucur domnilor, și nu am decât o singură dorință, o urare mai bine zis, pe care o adresez dlui Argetoianu zicând: să-i stăpânești sănătos... (aplauze și ilaritate pe diferite bănci) ... să-i stăpânești sănătos pe foștii mei colegi pe care soarta nu i-a ursit să fie stăpânitori niciodată. (Aplauze.)

Domnilor, cu acest sentiment, aș putea zice de ură, da, de legitimă adversitate, și cu ideea că joacă o carte mare politică, adversarii mei s'au prezentat la alegerea de la Reghin. Ei și-au dat seama

că această alegere au fost un fel de termometru politic, din care are să se descifreze voința Ardealului. De aceea, vă rog să-mi dați voie ca să fac un tablou electoral, zugrăvindu-l după slabele mele puteri. Partidul național a luat toate măsurile, domnii mei, ca din această luptă politică, din această întâlnire pe teren să iasă biruitor. Și atunci, domnilor, încă înainte cu o lună jumătate, încă înainte de a fi vorba de campania electorală și-a trimes la fața locului în satele unite ceace eu aș numi „avantgarda neagră“, canonicii dela Gherla și dela Blaj. (Sgomot, întrerupuri).

Di I. Bălan : Cari au fost? precizați !

Di Octavian Goga : A fost dela Gherla părintele canonic Bujor. A fost părintele Coltor, Sâmpăleanu și alții. Au spovedit și au cuminecat poporul și în cadrul slujbelor rituale... (Sgomot, întrerupuri).

Di M. G. Orleanu, președinte : Domnilor, până acuma îi făceați imputare dlui Goga că nu vorbește despre alegerea dela Reghin și acum când a intrat în fondul discursului său, nu-l lăsați să vorbească.

Di Octavian Goga : Eu stau aicea trei zile, puteți să strigați, să vă constituiți în derviși urlători. Eu rămân aici.

În cadrul slujbelor rituale au spovedit și au cuminecat, le-au adus odată cu binecuvântarea Păpii dela Roma, le-au adus și porunca strașnică, că trebuie să voteze pe candidatul partidului național. (Sgomot, întrerupuri).

După ce au răscolit misticismul popular ca să-l angajeze în serviciul vieții de partid, după aceea a venit ceata mare a agenților electorali, cari pretutindeni în toate colțurile au răspândit afișe tipărituri, au răspândit foi volante.

Voci : Bine au făcut !

Di Octavian Goga : Foarte bine, da. Și domnilor, îmi veți permite...

Di Argetoianu : Domnule Goga, să-mi dați voie, eu nu v'am întrerupt și nu vă voi mai întrerupe, din contra eu am căutat să fac liniște pe cât s'a putut între prietenii mei, și îmi permit o singură chestiune : dacă nu ai fi fost susținut de guvern, sau dacă guvernul ar fi pus o candidatură, spune dumneata, ca om cinstit, te alegeai?

Di Octavian Goga : Da ! (Exclamațiuni pe băncile partidului național).

Di P. Groza : Domnule Argetoianu, te rog spune dacă dumneata nu candidai pe lista generalului Averescu, reușeai? (Sgomot, întrerupuri).

Di Octavian Goga : Să nu credeți, că Ardealul este un colț de pământ inconștient. Eu vă voi face dv. propunerea, dacă credeți că se poate alege oricine în Ardeal, candidați dv. susținut de zece guverne și se va vedea dacă eșiți. (Aplauze, ilaritate pe diferite bănci).

Di Octavian Goga : Domnilor, vorbeam de afișele electorale, de foile volante, de tipăriturile care s'au răspândit, cu o strașnică bogăție în toate colțurile acestei circumscripțiuni. Eu, domnilor, socotesc așa : afișele, tipăriturile, foile volante sunt cărțile de vizită pe care le lasă un

partid politic într-o luptă electorală, într'un colț de țară. De aceea eu pot se spun, că constat cu mîndrie și cu desăvîrșită mulțumire sufl-tească un adevăr: cărțile mele de vizită sunt curate, nu le-a stropit în nici un colț, nici noroiul, nici birfirea, nici mișciuna.

Eu cer partidului național să aducă din multe afișe, tipărituri și foi volante, care au fost răspîndite în numele partidului meu, un singur exemplar, în care, nu numai că s'ar fi aruncat un cuvînt de hulă la adresa partidului național, dar în care s'ar fi pomenit măcar numele lui, sau numele adversarului meu, sau numele dlui Maniu, ori al dlui Vaida, căci mi se pare că pe atunci proaspăta tovarășie nu era încă desăvîrșită. Vă rog, domnule Vaida, să aduceți tot la tribuna Parlamentului, ca să se știe în ce spirit, în ce atmosferă am pregătit fiecare, eu din partea mea, și dv. din partea dvoastră această alegere...

Di Al. Răutu: Nu aveai nevoie, se ocupa administrația de dta.

Di Octavian Goga: Dvoastră relațați vorbe, eu vă aduc cuvinte tipărite. Domnilor, dați-mi voe să vă citesc câteva mostre numai din afișele, pe cari le-a răspîndit partidul național în această campanie electorală. Este unul iscălit „Bărbații de încredere ai partidului național“, și intitulat „Scrisoare deschisă către oamenii de omenie din comunele Hodac și Ibănești“. Iată ce se spune. Mă opresc la o insultă adresată partidului meu, și anume următoarea:

„Decînd sunt liberalii încuscriți cu generalul Averescu? Dela anul 1907. În acest an cete mari de țărani din Vechiul-Regat au pornit spre București cerînd o bucăciică de pămînt din moșiile pe care boierii și ciocoi de neam străin le luaseră din mâinile țărănimii române.“

Nu cred, că autorul este dl Mihail Cantacuzino! (Ilaritate, aplauze pe diferite bănci.) Ascultați continuarea: „La guvern era acelaș Ionel Brătianu, care este astăzi. Iar mîna dreaptă a lui cine era? Era însuși generalul Averescu, care era ministrul de Război în guvernul liberal. Și ce-au făcut acești doi tovarăși? În loc de-a asculta plîngerile țărănimii asuprite, Brătianu a pus pe generalul Averescu de-a tras cu tunurile și puștile asupra țărănimii neînarmate, și-a omorît 13.000 de țărani! De-atunci s'au încuscrit liberalii cu averescanii.“

Domnii mei, iată cum se scrie istoria într'un colț de Ardeal.

Di general Al. Averescu: Această chestiune va merge înaintea justiției, unde va avea să-și dea seama dl Alexandru Vaida, care a făcut această afirmație.

Di Octavian Goga: Pe generalul Averescu, domnilor, l-a recom-pensat pentru această insultă, dragostea unanimă a țărănilor din vechiul-Regat, dar vă întreb pe dv., care a-ți adunat tot ce a rămas din corabia sfărîmată a partidului conservator, este aceasta opinia acelor, care se găsesc azi alături de dvoastră? Și ce zice, la această părere, dl Iorga? Umbrele acelor iluștrii oameni în fața cărora v'ați închinat deunăzi la deschiderea Clubului...

Di N. Iorga: Adresați-vă prin poștă. (Ilaritate.)

Di Octavian Goga: Constat că spiritul este cel puțin la 20 de poște de dl Niculae Iorga. (Ilaritate.)

Mai departe, domnilor, iată cum se face educația poporului. Iată ce scrie la afiș: „Ce a făcut pentru Ardeal partidul averescan? Ne-a luat jumătate din bani, căci în loc de-a ne da pentru o coroană un leu, ne-a dat numai cincizeci de bani.“ Domnilor, nu vreau să mai stărui asupra acestei chestiuni, cât era coroana în vremea aceea? (Adresându-se către partidul național). Dv. știți mai bine. (Aplauze pe diferite bănci strigăte de bravo, ilaritate.) Știți dv. și cealaltă chestiune, știți bine, că mare parte din dezastrul financiar al țării, se datorește nenorocirei — și aci nu sunteți vinovați numai dv. — că s'au pompat atâtea coroane. Constat un singur lucru, dlor, că această operațiune a fost făcută de către regretatul Take Ionescu, dle Pavel Brătășanu. Prin urmare, insulta pe care ne-o aruncați nouă, ricoșează asupra dv., fiindcă Take Ionescu vă era patronul...

Mergem mai departe. Domnilor, da-ți mi voie să plasez un accent de bonomie. Sunt domni, cari m'au întrebat foarte adese aci și adese în gazetele lor, cu ce am cumpărat „castelul“ dela Ciucea. Dați-mi voie, domnilor, să vorbesc două cuvinte în această chestiune, pentru că vreau să arunc această stupidă insultă, s'o lămuresc în fața dvoastră, ca să se vadă cum, în mod meșteșugit, insinuările ordinare se răspândesc pe socoteala cuiva. Am cumpărat această casă cu 280.000 de lei, acum cinci ani, împrumutându-mă dela banca dumnealor; Banca Agrară din Cluj. Această sumă integrală, plus dobânzile, o datoresc și azi Bancii Agrare din Cluj, care are aci în rândurile dumnealor un membru în consiliul de administrație, pe dl Deleu. Dsa poate să confirme adevărul. Deci vedeți cum e chestia, domnilor, dâșii cari sunt proprietarii virtuali ai casei mele (mare ilaritate, aplauze) fiindcă le sunt dator și chiar mă inoportunează din trei în trei luni cu provocările lor să plătesc datoria, tot ei răspândesc în gazetele lor, ei proprietarii casei unde stau ca locatar, că mi-am cumpărat casă cu bani necinstiți.

Vă întreb, domnii mei, cine este omul cinstit? Eu, sau țacel om care mă întreabă? (Aplauze pe băncile tuturor partidelor, afară de cel național).

Iată încă o mică mostră din acest afiș: „Au adus pe capul nostru funcționari nepregătiți și necinstiți cari au introdus datina bacșișurilor, iar pe mulți din funcționarii cinstiți din Ardeal i-au aruncat pe drumuri“.

Voci din partidul național: Este exact.

Voci din majoritate: Nu este adevărat.

Dl Octavian Goga: A te naște la Dej este identic cu a fi om cinstit, a te naște la Prahova, ești canalie, după concepția dumnealor.

Dl M. Popovici: Dar de unde? Sunt canalii și în Ardeal și în vechiul Regat. (Aplauze pe băncile partidului național).

Dl Octavian Goga: Eu totdeauna am fost de părerea aceasta. Se face mai departe, într'un afiș, paralelă de apreciere între mine și între adversarul meu: cine sunt candidații la deputăție? Incepe un fel de capitol de epopee. Dl Voicu Nițescu, „fiu de țăran, cu foarte multă învățătură și foarte muncitor... A fost sfetnic la conferința de pace

din Paris". Eu, domnii mei, sunt un energumen, după cum mă prezintă dumnealor, un om care n'am nici o învățătură, un fel de cântăreț, căruia îi place să trăească în toate desfătările. M'am îmbogățit, am castelul dela Ciucea, am furat, toate insultele sunt îngrămădite asupra mea.

Di Aurel Dobrescu: Citește, că aceea eu am scris-o.

Di Octavian Goga: Domnii mei, am aci o altă mostră, fiindcă a fost o revărsare prodigioasă de asemenea tipărituri, toate au făcut educațiunea poporului la Reghin prin mijlocirea acestor domni gladiatori ai urnelor. Nu le voi citi...

Di Aurel Dobrescu: Citește, nu da comentarii. (Înteruperi, mare sgomot, protestări).

Di M. G. Orleanu, președinte: Domnule Dobrescu, vă rog să nu mai întrerupeți, lăsați oratorul să-și continue cuvântarea cum înțelege. (Aplauze).

Di Octavian Goga: Domnilor deputați, vă rog să-mi dați voe, în definitiv, dacă politicește mă detestați, aveți oarecare sentiment de umanitate pentru un om, care obosește cu coardele vocale, aci la tribună. Vă rog să-mi dați voe să vorbesc, altfel nu pot să mai continui cuvântarea.

Am aci o altă tipăritură, nu o voi ceti, o pun la dispozițiunea dvoastră. Nu voi s'o citesc, căci mi-e rușine, ca, la tribuna parlamentară, să citesc astfel de elucubrații, dar vi le dau dvoastre, numiți câte-o comisiune din fiecare partid...

O voce de pe băncile partidului național: Să se facă o anchetă.

Di Octavian Goga: Și faceți ancheta bunului simț, a stilului și a gândirii dvoastre.

Nu voi releva măcar absoluta lipsă de rușine de care au dat dovadă autorii acestei fițiuci, atunci când au profanat în mod scârbos, antiliterar, pălmuind orice urmă de bun simț, o poezie scumpă mie și poate scumpă și dvoastre: poezia mea „Oltul“.

Voci: Rușine!

Di Octavian Goga: Nu vreau să o citesc aci, fiindcă nu vreau să apropii scrisul meu de batjocura unor oameni fără obraz. Voi releva un singur lucru, o foarte semnificativă caricatură, care de asemenea trece o insinuare în sufletul alegătorilor, o calomnie la adresa mea. Caricatura, domnilor: sunt două vaci, în mijlocul cărora sunt plasat eu și le mulg pe amândouă. (Ilaritate pe băncile partidului național). Și cine sunt vacile?

Să vedeți, cum nu se vai mai răd, în acest colț, peste două minute. (Ilaritate pe băncile majorității și ale partidului poporului). Cine sunt vacile? O vacă e societatea Mica și altă vacă este Banca Marmorosch-Blank, și eu le mulg pe amândouă! (Mare ilaritate).

Domnilor, societatea Mica e singura societate în al cărui consiliu de administrație am intrat. N'am luat nici un ban de acolo până acum. Ce va fi de aci înainte, se va vedea. Vă rog să cercetați în registre acest adevăr și să-l controlați! Banca Blank? Ei bine, dom-

nilor, am un sentiment penibil, în acest moment. Dvoastră mă prezentați pe mine, unui colț din Ardeal, atunci când solicit voturile alegătorilor, ca beneficiar al băncii Marmorosch-Blank. Mă găsesc acum la tribuna Parlamentului, eu care am mândria a număra între dușmanii mei poate cele mai multe din gazetele cari se asvârlă pe piață. Nu le-am răspuns la toate insultele și la toate minciunile acestor gazete, aici însă trebuie să răspund. Și atunci, de aici, dela tribuna Parlamentului, cer băncii Marmorosch-Blank, să-și fixeze, în public, relațiunile pe care le-a avut vreodată, sau pe care le are astăzi cu mine. Și, domnilor, acest lucru, care s'ar părea neobișnuit, banca Blank poate să-l facă. Pentru ce? Pentru că a apucat pe calea destăinuirilor, din moment ce și-a declarat, în public, relațiunile cu dl Nicolae Iorga. (Mare ilaritate).

Di Nicolae Iorga: Domnule președinte, vă rog să mă chemați la ordine, fiindcă spun întregii lumi care a răs: să-i fie rușine! Vă rog să mă chemați la ordine. (Aplauze prelungite pe băncile partidului național).

Di Octavian Goga: Domnilor, cer băncii Blank, să aducă această lămurire și eu vă declar dela început, că nu voi avea ocaziunea, pe urma acestei lămuriri, nici să roșesc, nici să îngălbenesc, nici măcar să mă supăr, cum v'ați supărat dv. cu drept cuvânt, când s'au publicat lămuririle cu privire la dl Nicolae Iorga, deși mi-se pare că nu v'ați supărat prea tare, fiindcă vă văd și pe mai departe în consiliul de administrație al băncii Blank.

Domnilor, am lămurit și această chestiune. Merg mai departe. Fiindcă spuneam, că a fost o revărsare prodigioasă din toate colțurile, automobilele care treceau svârleau insulte, semănau, în 33 de comune, calomniile la adresa mea, am aici alte scrisori, către alegătorii circumscripției Reghin. Sunt insulte obișnuite, pe care vi le dau să le citiți și din care relev un singur lucru: „Goga care a dat drumul lăcustelor în Ardeal“.

Voci: Rușine! Rușine!

Voci din partidul național: Așa e! Așa e!

Di Octavian Goga: Dar, domnilor, cine credeți că o iscălește? Cine e apărătorul regionalismului încâinit? Cine tresare în numele Ardealului, cine e supra-Ardealul? *Di Pavel Brătășanu*! (Mare ilaritate pe băncile tuturor celorlalte partide, aplauze, strigăte de bravo! să trăiască! pe băncile partidului național).

Di Octavian Goga: Domnii mei, ce este ciudat, în această chestiune, e un caz foarte curios de auto-deprecieri, fiindcă eu l'am ales pe dl Pavlică Brătășanu în Ardeal... (Ilaritate). Eu l'am ales... (Sgomot, întreruperi).

Di D. Manu: Singur nu te-ai putut alege.

Di Octavian Goga: Când am fost la guvern, domnule... (Interruperi). Când am fost la guvern l'am ales eu pe dl Pavlică Brătășanu la Erneu. I-am dat 40 de clopote și astăzi le trage împotriva mea... (Mare ilaritate, aplauze.)

Domnii mei... (sgomot întreruperi). Domnilor, am aici tipărită și o scrisoare a I. P. Sf. Sale Patriarhul Miron Cristea, pe care tot dă Pavlică Brătășanu o multiplică, o scrisoare a Patriarhului către dsa. Voi avea imediat ocaziune să vorbesc și de acea scrisoare a Patriarhului, de care ați vorbit dv... (Intreruperi pe băncile partidului național).

Dumnealui multiplică aici o scrisoare, o tipărește, și în această scrisoare se invocă toată binecuvântarea asupra tuturor năzuințelor dlui Pavlică Brătășanu, care se duce să lupte. Este aici. Mai departe, domnii mei, un mic colțișor de adevăr electoral, așa cum se răsfrânge prin prisma agitațiunii, cum cred dumnealor că trebuie să o facă, — fiindcă eu susțin că nu există demagogie mai deșanțată în această țară ca demagogia dumnealor. Iată o foaie volantă: „Dezastrul averescanismului în Gorj“. Aceasta era în preziua alegerii. Ne prezentau distruși la Gorj. Iată, domnilor, „primirea triumfală a dlui Maniu la Tg.-Jiu“. (Ilaritate pe băncile majorității)... „Entuziasmul poporului pentru partidul național“... (Ilaritate pe băncile majorității).

Mergem mai departe, domnilor, alt afiș cu aceleași imprecațiuni, cu aceleași insulte, cu aceleași calomnii, cu o singură deosebire: este scris în ungurește și se adresează ungușilor. Se citează o poezie ungurească, de un poet foarte mediocru, în care se invoacă blestemul care trebuie să se prăvălească asupra mea „Fraților Maghiari“... — și se termină: „Eljen doctor Nițescu“. Jos iscălit: „Comitetul județean al partidului național...“

Domnilor, nu mai continuu, mai am aici, dar nu mai continuu, obosesc Camera. Domnilor, în această atmosferă de patimă, de calomnie, la adresa mea și a partidului din care fac parte, s'a făcut campania electorală a adversarilor mei. Inchipuiți-vă dv. dacă aceste lucruri s'au debitat tipărite, ce au debitat dânsi cu gura acolo, nu-i așa domnule Pavlică? (Intreruperi din partea partidului național).

Dl Pavel Brătășanu: Nu ne lăsa bătaușii, nu puteam să vorbim. (Intreruperi, sgomot).

Voci: Clopotul! (Ilaritate)

Dl Octavian Goga: Domnilor deputați, faceți o mică analiză de psihologie individuală (Sgomot, întreruperi). Vedeți că nici aici n'au putut să vorbesc din cauza intoleranței pe care o manifestă nevalidatul domn deputat Dobrescu.

Dl Pavel Brătășanu: Dar dta ești validat? (Ilaritate).

Dl Octavian Goga: Vedeți că nici măcar aici în Camera nu mi se dă răgaz să vorbesc, de către dl Dobrescu în special. Ei bine, inchipuiți-vă dv. ce trebuie să fi urlat dumnealui acolo împotriva mea! (Ilaritate). Vedeți domnilor, fiecare lucru își are cheia lui. La Hodac s'a spus de dl. Dobrescu într'un discurs: „Am venit aici să mut fălcile aceluia cari sunt contra partidului național, așa cum le-am mutat la Dej.“ (Sgomot)

Dl Octavian Goga: Vă spuneam, domnilor, toate lucrurile își au cheia lor; toate nenorocirile, explicațiunea lor. Din parte-mi regret din toată inima cele ce s'au întâmplat. Regret, că s'au petrecut scene pe

care eu le refuz, pe care nu numai că nu le-am inspirat, dar le reprob. Inșă gândiți-vă, că prietenii mei cari au fost în această campanie electorală, legați sufletește de mine, se revoltau în fața calomniilor. Și atunci, la violențe, era normal să răspundă și ei cu violențe; e foarte explicabil. Dacă tragi sabia, sabia se va ridica și împotriva ta! Și de aceea, domnii mei, vă asigur că, la ori ce alegere care se va întâmpla în orice colț din Ardeal, pretutindeni unde dv. veți întrebuința violența, vi se va răspunde tot cu violența!

Dl Victor Moldovan: Domnule Goga, explică dta, de ce la secțiunea Râpe unde partidul național a avut 411 voturi, dta n'ai avut decât 93 de voturi? (Sgomot.)

Te rog să spui dta, dacă în toată campania electorală la secțiunea Râpe s'a spus un singur cuvânt rău despre dta.

Dl P. Groza: Dta te-ai purtat civilizată.

Dl Octavian Goga: Sunt un om care în fața adevărului trebuie să mă plec. Dta, domnule Moldovanu n'ai spus nici un cuvânt rău la adresa mea. Mai mult: ne-am întâlnit în pragul unui sat, când intram eu, eșai dta. Ți-aduci aminte ne-am întins mâna; eram la comuna Dumbrava. Am trecut în altă comună. Ținea tocmai o întrunire a partidului național părintele Agârbiceanu. Am stat de oparte, eu, dl Groza, și mai mulți prieteni ai mei. Am așteptat până ați terminat adunarea, și apoi am venit noi și am vorbit cinstit în fața poporului.

Dar ați avut mijloace și mai palpabile. Nu dumneata personal. O să vorbesc imediat. Am spus, că față de dvoastră personal u'am avut nici o obiecțiune la adresa conduitei dv. A venit însă un alt mijloc, cu care s'a operat: corupțiunea. Iată un capitol separat, căci, domnilor, este foarte ușor ca să acuzi, atunci când ești sigur că o să fii d-ta acuzat la rândul d-tale. Ei bine, domnilor, se vorbește de bețivi, de rachiu, de băutură. Da, domnilor, am văzut eu, cu ochii mei, sate cufundate în beție.

O voce: Dela dv. (Sgomot, întreruperi.)

Dl D. Manu: Cerem anchetă.

Dl Pavel Brătășanu: Ancheta. (Sgomot.)

Dl Octavian Goga: Se găsesc gazete care vorbesc că eu aș fi cheltuit foarte mult. Dar de unde să cheltuiesc eu, domnilor?

Dl D. Manu: Dela „Mica”.

Dl Octavian Goga: Domnilor, dumnealui ar trebui să i se suspende imunitatea parlamentară și să fie dat în judecată, ca fiind calomniator ordinar, să intre la pușcărie pentru calomniile pe care le-a adus aici.

Dl D. Manu: Cer eu suspendarea imunității.

Dl Octavian Goga: Pentru toate calomniile acestea, voi cere societății Mica, în această chestiune să ceară suspendarea imunității dumnealui, spre a răspunde în fața tribunalelor de această minciună! (Sgomot, întreruperi.)

Domnilor, vă pun în treacăt o problemă elementară : cum puteam să mă iau eu la întrecere cu un partid din care fac parte domnul Cantacuzino, fabrica Bragadiru, domnul Pavlică Brătășanu, domnul Vaida Voevod...

Dl *Pavel Brătășanu* : Eu mi-am cheltuit averea la Paris. (Sgomot, întreruperi.)

Dl *Octavian Goga* : Nu am cheltuit, domnilor, realitatea este că...

Dl *Pavel Brătășanu* : Numai de la Banca Națională s'au cheltuit 500.000 lei. (Sgomot, întreruperi.) Eu am avut avere numai ca să fac bine.

Dl *Octavian Goga* : Delegații mei de la secțiunile de votare mi-au comunicat operațiunea care se făcea de către oamenii partidului național. Intre altele, la comuna Deda, — și aci la dosar este o contestare, prezentată de delegați președintelui de votare a secțiunii Deda, — era o operațiune simplă, fiindcă legea domnului Iuliu Maniu este elementar de simplă în Ardeal. Era următoarea : — aduceți buletinul alb al lui Goga și primiți o sută de lei. (Sgomot, întreruperi, protestări.)

Dl *M. Popovici* : Acestea le-am spus eu eri.

Dl *Octavian Goga* : De la secțiunea de votare, din localul secțiunii de votare era un exod, care se prelingea până la o farmacie în vecini. Acolo intrau țărani și eșiau, după ce li se dădea otrava în forma unui bilet de o sută de lei, o puneau la buzunar și plecau mai departe, lăsând în depozit „țidula“ albă. Văzând oamenii mei de acolo, acest exod, s'au dus și au constatat adevărul. Ce? Au văzut pe țărani cari își împăturau suta de lei, au luat proces-verbal pe care l-au iscălit primitorii înșiși, s'a anexat suta de lei la dosarul iscălit de martorii și de șeful secției de jandarmi.

Domnilor, iată suta de lei cu numele tuturor martorilor iscălite pe ea, se găsește la dosar și eu o pun la dispoziția partidului național! Ale sale dintru ale sale!

Dl *M. Popovici* : Această sută de lei este scoasă din buzunarul dv. cu agenți provocatori ați înscenat acest lucru. (Sgomot, întreruperi.)

Dl *Octavian Goga* : Domnilor, grație acestei operațiuni, populația din unele comune care m'a primit cu o dragoste frenetică în ajun, în noaptea dinainte de alegeri a fost apucată de o subită dragoste pentru dl. Pavlică Brătășanu.

Domnilor, s'a vorbit că am stârnit lupte confesionale într'un colț din țară și s'a făcut mare caz de primejdie dintr'o scrisoare particulară a Patriarhului. Domnilor deputați, iată cum stă chestiunea, și v'ou spun cu desăvârșită sinceritate. I. P. S. Patriarhul este născut la Toplița, nu departe de Reghin. Are rudenii în circumscripția Reghin, protopopul de-acolo este nepotul lui. Ei bine, l'a întrebat protopopul din Reghin, ce atitudine să aibă în această alegere, și atunci i s'a răspuns : „Nu știu ce politică faci, nici nu vreau să știu, însă îl cunosc de 20 ani pe Goga, este omul bisericei, fii prietenul lui“. Vi se pare așa de extraordinar acest lucru? Cum adică părintele Man poate să-și

plimbe clamoarea lui profană de la Dej și până la Marea Neagră, în vreme ce Patriarhul țării n'are dreptul la nici o opinie, să judece între două personalități?

Di *P. Groza* : Era o scrisoare particulară.

Di *Octavian Goga* : Da, domnilor, și s'a furat această scrisoare particulară ...

Voci : Hoții ! Hoții !

Di *Octavian Goga* : Această scrisoare n'a ajuns la destinație, fiindcă a fost desfăcută de către un individ în casa prietenului meu, doctorul Harșia dela Reghin, desfăcută pungăsește, copiată, și lipită din nou la loc. Și astăzi se găsește acolo. Nu a ajuns la destinație niciodată această scrisoare. Acesta e adevărul, și vă provoc pe dvoastră să arătați o scrisoare. Arătați-o ! (Întreruperi și sgomot pe băncile partidului național).

O voce din partidul național : Este la noi.

Di *Octavian Goga* : Vă rog s'o arătați. Domnilor, o altă legendă este că m'a sprijit guvernul. Di Argetoianu a spus-o că m'a sprijinit guvernul și m'a sprijinit administrația.

Di *C. Argetoianu* : Retrag.

Di *Octavian Goga* : M'a sprijinit guvernul. De ce ? Că nu mi-a pus contracandidat. Ei bine ? Vă întreb pe dvoastră : la alegeri di Maniu a avut contracandidat ? Pe mine liberalii, la timpul său, în mod rușinos, sustrăgându-mi voturile la alegerile generale, nu m'au lăsat să pătrund în Parlament. Și dvoastră veniți să-mi spuneți mie, că pe mine m'a sprijinit guvernul, pentru că nu mi-a pus contracandidat ? Ei bine, di Iuliu Maniu, nu a avut contracandidat. Di Vaida Voevod, nu a avut contracandidat. Di Aurel Lazăr nu a avut contracandidat. Di Ciceo Pop nu a avut contracandidat. Dar domnilor, nici nu-i știu pe toți care s'au ales fără contracandidat.

O voce din majoritate : Guvernul i-a ales.

Di *Octavian Goga* : Să vă spun însă, domnilor, o mică întâmplare caracteristică, ca să vedeți cum m'a sprijinit administrația. Di Mihai Popovici a lăudat aici pe prefect. Nu am nimic împotriva lui. Prefectul nu a luat parte la alegeri. În locul lui a venit însă un inspector administrativ, un domn Ștefănescu. Iată ce a făcut acest domn Ștefănescu. A venit cu o zi înainte de alegeri, când totul era terminat. S'a întâlnit cu un prieten al meu, di inginer Manoilescu. Și iată colloquiul dintre ei. Di inspector administrativ i-a spus : „fii pe pace !“ credea că Manoilescu e și mai departe prietenul politic al dlui Argetoianu, — „fii pe pace, am aranjat totul cu Argetoianu. Am făcut tot ce mi-a cerut“. Iată cum am fost ajutat... (Aplauze pe diferite bănci ale majorității, protestări pe băncile partidului național, întreruperi).

Și acum, domnilor, dați-mi voe să viu la cea mai ridicolă dintre legendele cu care s'a operat împotriva mea. S'a scris la gazetă „Goga e alesul unguirilor, m'au ales unguirii“.

Domnilor, dați-mi voe să vă lămuresc și această chestiune. În

Reghin sunt peste 10.000 de alegători, dintre cari 2000 sunt unguri. Am solicitat, și unii și alții, votul tuturor alegătorilor. Iată rezultatul. Nu voi mai spune, că în cele mai mari comune românești care au fost: Hodacul, Ibănești, Jabenita am fost ales cu 90% din voturi. Dar vă voi da rezultatul dela secțiunile de votare, unde sunt comunele ungurești și desfid pe cineva să mi le contese.

Secțiunea Aluniș, pur ungurească: s'au dat 581 de voturi, dintre care 300 pentru mine, 281 pentru dumnealor, secțiunea Apalina, mixtă, s'au dat 214 voturi, eu 121 voturi, d-lor 103, Secțiunea Morăreni, mixtă, din 384 eu 118 dânsii 266, la secțiunile Reghin și Reghin-Sat, mixte, au avut ei majoritate, așa încât, domnilor, examinând cifrele în mod normal și cinstit, dumnealor au mai multe voturi ungurești decât mine.

Di Pavel Brătășunu: Fără pactul dela Ciucea.

Di Octavian Goga: O să viu și acolo. În afară de acestea, au fost și voturi săsești la secția Ideciul de jos, un le din 427 de voturi 121 au fost pentru mine și 301 pentru dumnealor. Deci voturile ungurești, combinate cu voturile săsești laolaltă dau un număr de 300 de voturi mai mult pentru dumnealor față de mine.

Dar dv. îmi tot strigați: ce este cu pactul dela Ciucea? Ei bine, domnilor, voi răspunde. Da, există între noi și partidul maghiar un pact. Mai întâi, dați-mi voe să declar aci, cu toată seninătatea, că în materie de naționalism nu primesc lecțiuni dela nimeni. Nu pot să mi se dea aceste lecțiuni nici de către prea recenții tribuni ai poporului, nici de către honigmanii dv. cari au prea puține locuri în cimitirele românești, ca să-mi vorbească mie de patriotism. (Aplauze la partidul poporului.)

Nu primesc lecțiuni. Eu am dat examenul din sentimentele naționale. Pactul dela Ciucea există, și-l vom publica la timpul său, când vom crede noi oportun. Și atunci, domnilor, se va vedea că am făcut un act de reală consolidare a țării. Un lucru însă pot să vă spun depe acum: m'aș crede un om care desconsideră interesele superioare ale țării, dacă în acest aranjament, eu m'aș fi apropiat măcar, de concesiunile pe cari dv. le-ați făcut, în celebrul pact dela Alba-Iulia. (Aplauze pe banca partidului poporului). Dacă v'aș fi supralicitat pe dv. căci iată ce ziceți dv....

Di Iuliu Maniu: Acum este a noastră Alba-Iulia, și atunci nu era a noastră!

O voce (din rândurile partidului național). Vasăzică Alba-Iulia este a partidului național?

Di Octavian Goga: Eu n'am remarcat dela Alba-Iulia decât simpla și monumentală unire cu țara. Aceasta este emanațiune populară, tot ceea ce ați redactat dv. într-o cameră de hotel, nu este al poporului, eu resping, respinge și conștiința populară. Fiindcă, iată ce zice scrisoarea dv., în acest punct, și întreb pe fiecare român dacă îl primește.

Di C. Argetoianu: Dle Goga, ai zis un cuvânt grav; respingi cele dela Alba-Iulia?

Di *Octavian Goga*: Resping totul, afară de ideea unirei cu țara. fiindcă iată ce zicea în aliniatul 1. din punctul 3. al rezoluției din Alba-Iulia: „Fiecare popor se va instrui, administra și judeca în limba sa proprie prin indivizi aleși din sânul său și fiecare popor va primi drept de reprezentare în Corpurile legiuitoare și la guvernarea țării în proporție cu numărul indivizilor ce-l alcătuiesc“. (Aplauze pe băncile partidului național).

Dv. vă aplaudați, foarte bine; dacă ați avut aceste păreri, aceste credințe, la care vă împinge un rezon de stat, de ce nu ați făcut înfăptuirea lor, când aceasta depindea numai de dv., dle Iuliu Maniu? De ce atunci, proporțional, nu ați introdus și reprezentanți maghiari și sași, în guvernarea dv. după Alba-Iulia.

Dlor, poporul maghiar își amintește de perioada dv. de guvernare, ca de cea mai crudă pentru destinele lui. Veți întreba însă, dlor, cum se întâmplă, că eu, nefăcând asemenea concesiuni, acest partid al ungarilor totuși se îndreaptă către mine pentru un aranjament? Dlor, este o chestiune pur și simplu de încredere.

Di *Al. Vaida Voivod*: Sunt aceiași magnați cu cari noi ne-am luptat la Buda-Pesta.

Di *Octavian Goga*: Să-i lăsăm pe magnați, dle Vaida, eu poate că m'am înțeles în politică cu ei, dar dta te laudai odată că ești rudă cu acești magnați. Dlor, cum se face? Este o chestiune pur și simplu de încredere.

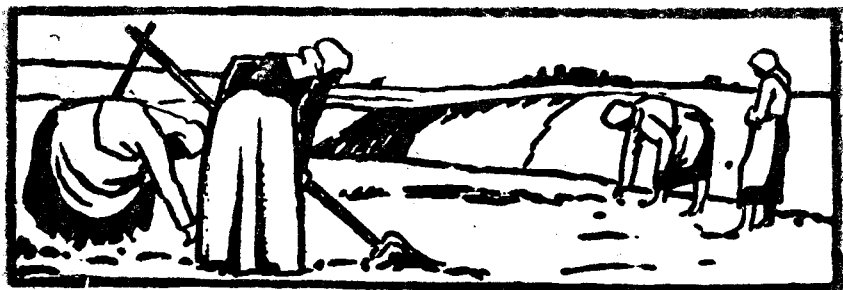
Onorabilitatea noastră de ieri este în ochii lor o garanție pentru onorabilitatea noastră de mâine. Și de ce, dlor? Eu, domnii mei, pe unguri nu i-am mințit nici odată. Nu i-am mințit nici înaintea războiului, atunci când erau ei stăpâni și eu eram un revoltat, nici în cursul războiului, când nu am dat nimănui zapise rușinoase și umilitoare, și nu-i mint nici astăzi, când le zic: Incadrați-vă în ideea de stat român, recunoașteți ca o supremă și imutabilă dogmă integritatea teritorială a României întregite, și veți avea în schimb respectul cuvenit pentru toate atribuțiunile normale ale naționalității voastre.

Dlor, eu ce zic? Zic mai departe: Nu vă vrem asimilați, vă vrem adaptați împrejurărilor. Dați-mi voie să fac o mărturisire de credință, de ordin moral, în fața țării care mă privește și pe mine și pe întreg partidul meu. Prea mult am luptat și ne-am sbatut pentru ideea de libertate, ca să ne putem transforma în opresori! Domnilor, iată credința noastră, pe care o arătăm cinstit, hotărâți să îndeplinim toate, angajamentele, pe care le-am luat asupra noastră, și urându-vă tuturor partidelor serioase din țară, ca în chestiunea aceasta să creați un punct de vedere unitar al tuturor.

Domnilor, am lămurit tot ce aveam datorita să lămuresc în legătură cu alegerea dela Reghin. Dv. acum să fiți judecători și să validați acest mandat sau să-l invalidați, este în mâinile dv. Veți hotărî. Eu sunt cu conștiința liniștită, ne-am apropiat cu termometrul politic de un colț de țară, și acel colț de țară ne-a dat dreptate. S'a sfârșit o legendă, care mai trăiește doar aci încă, în mod meșteșugit, pe calea Victoriei, că dv. dețineți încrederea populară din Ardeal. Actul de

deces noi l-am redactat la Reghin (Aplauze și ilaritate pe diferite bănci)
Tot ce vă rog, domnilor, este să aveți încredere în Ardeal. Să aveți încredere în acest Ardeal, care are perfectul sentiment de integritate a neamului, să-i aduceți omagiul bine meritat de a nu-l confunda nici cu aceste bănci, nici cu membri comitetului de o sută. Să credeți, domnii mei, că nu spuma de deasupra, ci valul de desupt e hotărâtor, și că eu cu inima și cu gândurile mele m'am apropiat totdeauna de acest val de desupt, și acesta mi-a arătat drumul cel bun, drumul normal în toate faptele mele. Acesta îmi spune și astăzi, că țara noastră întregită se va ridica triumfătoare deasupra tuturor adversităților din afară și deasupra tuturor relelor dinăuntru, pentru ca poporul nostru în noua lui configurație de stat să-și îndeplinească neturburat misiunea istorică, cu care destinul l-a învrednicit. (Aplauze prelungite pe băncile tuturor partidelor, afară de partidul național).

Sfârșitul unui episod

Scriem aceste rânduri ca simpli spectatori.

Nu de dragul unei cochetării deșarte, ci pentru a ne asigura frontierele unui deplin obiectivism.

Am asistat la cele două ședințe ale Camerei, în care reprezentanții națiunii aveau să se pronunțe asupra validării mandatului dela Reghin. Unii au rămas uimiți de enorma afluență a publicului. Nouă ni s'a părut foarte firească, pentrucă pe lângă curioșii atrași de regalul unor ședințe sgomotoase și spectaculoase, pe lângă partizanii direcți ori numai platonici ai fie căruia dintre adversarii cari aveau să se întâlnească, tribunele au fost tixite de marele număr al unor cetățeni, foarte diverși în compoziția lor socială și sufletească, dar strict uniformizați de aceeași convingere: că lupta care se dădea depășia cu mult interesul unei simple validări deputățești.

Toată lumea înțelegea, că trecuse lungul interval al pregătirii de artilerie, care scormonise dela distanță terenul de luptă, că peste pământul mușcat de obuze, peste gropile adânci, avea să lucească baioneta. Așa dar, spectatorii priveau pasionați momentul culminant al atacului, și așteptau cu răsufllarea tăiată rezultatul acestui „piept la piept“.

Așteptam sfârșitul unui episod.

Fiindcă — precum a precizat d. Octavian Goga — alegerea dela Reghin a fost un episod al luptei pe care noul ales o duce de mult împotriva partidului național. Nu împotriva unor persoane, a căror figură nu are darul să îi placă, ci împotriva reprezentanților unei concepții și ai unei mentalități, ba chiar unui temperament profund opus aceloră pe care le reprezintă directorul *Țării Noastre*.

Tocmai pentrucă lupta purtată depășea cadrele unor meschine adversități personale, era urmărită cu acel interes excepțional și rezultatul ei așteptat cu nerăbdarea pe care o provoacă concretizarea unui îndelungat proces, în sentința precisă a desbaterei supreme.

* * *

Întâlnirea dela Cameră, ca ori ce contact direct dintre cei doi adversari, pe cari o absolută deosebire de structură sufletească îi desparte, a avut darul de a rezuma cu precizia unei disecții chirurgicale, motivele luptei și aspectul mijloacelor de luptă.

Am spus: era vorba de două concepții, două mentalități și două temperamente, cu toate accesoriile pe care le cuprind aceste trei elemente de căpetenie.

Acea profundă deosebire de structură sufletească dintre domni Maniu și Vaida deoparte, și d. Goga de alta, a determinat vechimea acestui proces, precizat încă dela intrarea României în războiu și presimțit încă mai dinainte, pe când centrul spre care gravita naționalismul dlui Goga și acela spre care gravita politica dlor Maniu-Vaida, începuse a se deosebi simțitor ca punct cardinal.

Rechizitoriul cu care a atacat alesul dela Reghin în Cameră a trasat o schemă cronologică, ce pornea încă din timpul neutralității României. Punctul central de acuzare era: partidul național, prin complectă sa desorientare politică, a făcut ca poporul românesc să plătească un sângeros tribut zadarnic, peste acela cerut de sacrificiul necesar și firesc întâi, iar mai târziu a adaptat totuși noilor împrejurări, urmările normale ale acelu nenorocit fel de a vedea.

Deci, cele două concepții erau:

1. Partidul național vedea Bucureștii prin Viena;
2. d. Goga l'a văzut dintru început, simplu, peste Carpați.

Deoparte un agreat zig-zag, de alta linia dreaptă. Urmarea Jorfirească, după unire, a dus la două mentalități opuse:

1. Deoparte separatismul psihologic și administrativ al consorțiului de cointeresare zis „Consiliu dirigent“, constituit în societate pe acțiuni „Alba Iulia“;

2. de cealaltă parte ideea integralității teritoriului sufletesc și geografic deplin rotunjită.

O mică deosebire, care a mănât partidul național să-l acuze pe noul ales dela Reghin, în fața alegătorilor, că ar fi adus... lăcustele în Ardeal. Toată chestia era să alegi între lăcustele unei generoase contopiri intime între Regat și teritoriul alipit, pe care în adevăr d. Goga a făcut crima de a le slobozi asupra Ardealului, și între omidele unsuroase ale tuturor pertractărilor și reticențelor, transportate în Regat în magica lădiță cu minuni a dlui Iuliu Maniu...

Și tot acest aparat ideologic al celor doi adversari, în dedesubturile lui, e pus în mișcare de motoarele deplin diverse al unor diverse temperamente. De-oparte o duzină ori două de jocuri de cărți (cinci zeci și două), pe care d. Maniu le-a măsluit misterios cu microscopice abilități de prestidigitator provincial, de alta o singură carte pe care d. Goga a jucat fătîș și simplu. De-oparte un joc de tainice perdeluțe multicolore, în dosul cărora d. Maniu își ascunde dulcele vid al prevalorificatei sale feciorii, de alta ferestrele deschise spre adevăruri exprimate cu neprecupețit curaj bărbătesc.

* * *

În asemenea condiții, sfârșitul episodului al cărui teatru a fost Camera nu putea fi decât acela care a fost.

Linia dreaptă a isbit ținta, zig-zagul s'a frânt, întârziat pe căi lăturalnice. Partidul național ne-a servit la Cameră borviz trezit, d. Goga apă de izvor. Întrebărilor puse două câte două (rezon de echilibru) de d. Maniu în întreruperile sale smede de mic avocatul al Alba-Iuliei, apărării lătărețe a dlui Vaida care-și aducea întru ajutor sabia lui Damocles pe care ungerii — zice — o țineau de-asupra capului său, insultelor triviale pornite pitoresc din accesul de isterie senilă al dlui Pavlică Brătășanu, și continuate de corul celor mai mici, alesul dela Reghin le-a opus logica vâjnoasă, fermă și răsturnătoare a unei sinteze, care încheia firesc programul clar al unei lupte sistematice de convingere solidă, calmul demn al unei depline siguranțe și verbul rotund și cald al vorbitorului de rasă.

Astfel, cartușele adversarilor fiind oarbe, deci simple pocnete în vânt, săgețile svârlite nimerind în lături (adesea chiar în partizani) iar spada dlui Maniu frângându-se în două (vezi două întrebări) am asistat la un fenomen ciudat.

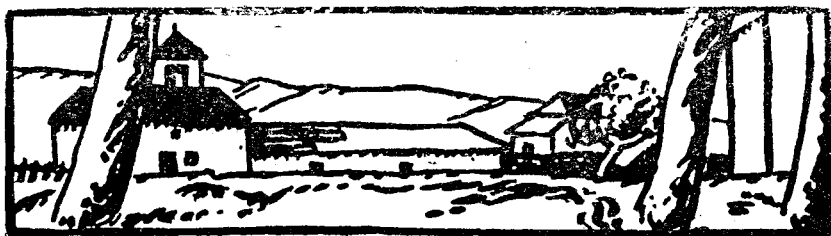
D. Goga a rămas singur în arenă.

În fața acestui element de convingere organizată și de superioară valoare sentimentală, dubioasa compoziție chimică a regionalismului-pertractator a suferit o bruscă desagregeră rezolvată într'un vid absolut.

Deaceea, acest sfârșit de episod ne pare un veritabil sfârșit de roman, cu epilog cu tot.

Și atunci, sfârșitul de episod devine și un preludiu...

VINTILĂ RUSSU-ȘIRIANU

Suflete neînțelese

O țărăncă, cu mijlocul frînt de baere, se opri fără gând pătruns în mijlocul biuroului, cu mâinile împreunate sub pestelcă, cu ciorapi de lână tălpuiți cu petece din haine vechi, militărești.

Intorcându-se dela fereastra prin care privea la primii fulgi de zăpadă, șeful, dînd cu ochii de ea, o întrebă liniștit, prietenos:

— „Ce vrei d-ta?”

„Femeia, dreaptă ca o cruce de piatră, se spovedi fără să clipească.”

— „Vă sărut mâinile și picioarele.”

— „Zi numai bună dimineața.”

— „Ba nu să trăiți, că la d-voastră e toată puterea... dac'ați vrea să vă faceți pomană cu mine...”

— „Ce dorești?”

— „Sunt văduvă de războiu și ziceam așa, să-mi faceți o pensie voiajoală, că pămînt n'am...”

— „De ce nu ți-a dat pămînt?”

— „Eu știu... cică nu-i...”

— „De unde ești?”

— „Tomite dela Căpățâneni...”

— „Ce județ?”

— „Din Argeș. Aveam o văcușoară și dac'a plecat omul la războiu, mi-a luat'o primarul, că nu s'avea bine cu mortul și mi-a dat o hârtie...”

— „D'ăia nu ți-a dat pămînt, pentrucă n'ai cu ce să'l lucrezi, înțelegi?... Cele cari n'au vite...”

— „Păi noi, cari n'avem vite să murim de foame?”

— „Ba nu, cine spune că trebuie să muriți de foame.”

— „Atunci ce să facem?”

— „Să munciți.”

— „Unde să muncim?... Am munci bucuros, că slavă domnului, cu asta am crescut... Da par'că avem unde munci... Faceți-mi și mie pensie voiajoală, cum ați făcut la celelalte.”

— „Căți copii ai?”

- „N'am copii.“
- „Imi pare rău, dar nu pot să-ți fac. Pensia viageră se dă numai văduvelor cari au copii...“
- „Și dacă n'am copii să rămân de râsul lumii... Care cum se'mbată vine peste mine.“
- „Ești singură, n'ai frați, rude?“
- „N'am pe nime, că's venită din alt loc...“
- „Reclamă.“
- „Cui să lăcram?“
- „Primarului ori jandarmului.“
- „Gândești că n'am lăcrămat?“
- „Și nu ți-a făcut nimic?“
- „Ba m'a tot purtat cu vorba, până m'a lăsat grea.“
- „Cine?“
- „Jăandarul.“
- „Asta nu-i bine.“
- „De un'să fie... Că de asta am pornit și eu la d-voastră.“
- „Pe jos?“
- „Păi! Trei zile decând umblu pe drumuri de mă ustură tălpile, ca cum m'ar înțepa cineva cu acul... Gândesc că dacă v'ați îndura să-mi faceți o pensie mai bună, poate l'ar trage inima și m'ar lua... da așa cu ce să ții casă?!... Cu douăzeci și cinci de lei, care ți-i dă statul... Bărbatu-meu n'a murit și el pe frunt?“
- „Ba da, dar cele cari au copii trăesc mai greu decât cele cari n'au. Ș'apoi să-ți spun drept, chiar să vreau, nu pot, pentrucă n'am de unde...“
- „Las'că mai ai d-ta, știu eu...“
- „N'am, zău că n'am.“
- „Găsești d-ta.“
- „Crede-mă când îți spun.“
- „Că doar nu s'o isprăvit tocmai la mine.“
- „Ba dacă dai și nu pui la loc se isprăvește.“
- „Cum la unii dați și la alții nu dați.“
- „Ți-am spus femeie, că dăm la cele cu copii.“
- „Să nu'l fi luat în războiu, dacă n'a avut copii. N'a luptat și el cu toți într'o dreptate?... Dacă n'am copii să m'arunc înaintea trînelui?“
- „Ascultă femeie, sunteți multe, n'avem bani să vă dăm la toate și atunci, înțelegi d-ta, alegem pe cele mai împovărate...“
- „Și eu nu's, că stau cu casa desvelită... Mi-am vândut scoarța, să plătesc caruala... Ce să păzească, pe dracu?... Că nu mai am nimic pe lângă casă... Când trăia omul aveam și noi, da acu... N'am mâncat carne decând s'a pus războiul... Păr'că n'aș crește și eu un porc, ca oamenii, da cu ce să'l hrănești?“
- „Bine, da d-ta ești singură, n'ai copii...“
- „De un'să am copii, dacă am trăit cu el numai o lună?“
- „Ei, dacă n'ai copii...“
- „Dați-mi bărbatul să fac copii.“
- „De femeie, ce să-ți spun... Și-a făcut și el datoria ca toată

lumea, nu'l putem cântări cu aur... În fine... să te ajut c'ai venit atâta loc... să nu pleci cu mâna goală. Ce pensie vrei să-ți fac?"

— „Eu știu... Cât te-o lăsa inima..."

— „Cât credeai d-ta?"

— „Două sute, așa v'aș ruga..."

— „Bine. Am să-ți fac două sute de lei."

Femeia stete o clipă locului, apoi scoțând o legăturică de subșorț o desfăcu binișor, luă o pereche de ciorapi de lână și-i puse pe biuroul șefului zicând: „Nici n'a avut când să-i poarte... Doar ce i-a îmbrăcat și după nuntă, l'a și pornit... Numai să-mi dai o hârtie la mână, precum că am o pensie voiajoală..."

— „Pleacă, ia-ți ciorapii de aci."

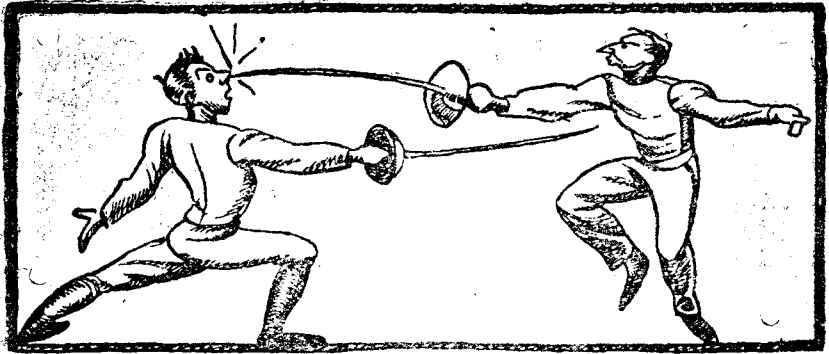
— „Nu-i lei?"

— „Nu fi proastă."

— „Ardi'm'ar focul... dacă mi-a murit bărbatul pe ceia lume oi avea noroc..." și suflându-și nasul în degetele-i înghețate, eși pe ușă fără să mai asculte vorbele pe urma ei.

GH. BRĂESCU

BCU Cluj / Central University Library Cluj

G A Z E T A R I M A T A

Reportaj parlamentar

BCU Cluj Cel dintâi dădu asaltul

(Zău, mai bine-l dădea altul)

Ca un leu, Mihai Popo-

vici, zicând: „Să stați, că io

„Voi vorbi, ce-i cu Reghinul,

„Unde crud ne-a fost destinul.

„Noi ieșiam victorioși,

„Dar Pavlică Brătășanu

„Cumpărat exprè la Moși,

„Când fu târg acum e anu,

„Imbrăcat în baletistă,

„Fu mascotă ghinionistă...

„Nu mai vezi un om amabil,

„Totu'n țară-i deplorabil,

„Deci, mandatul ne-a fost luat

„Reghinul l-a cumpărat

„Latifundiarul Goga,

„Că-l plătește Sinagoga!”

* * *

Când Mihai a isprăvit,

Nu mandatul-afurisit,

Ci pe noi ne-a nimicit!

Popa Man l'a gratulat,
Și cu Vaida s'a pupat,
Tot partidu-a aplaudat,
Iar când vru ca să vorbească
Și alesul din Reghin
„Naționalii“ (foarte fin)
Toți s'au pus să-l huiduiască.
Brătășanu se agită
Ca un crab într'o marmită
Și Dobrescu ordonanță
Asmuțit de Baba Cloanță
(Pseudonimul lui Pavlică)
Pumnii 'n aier își ridică.

* * *

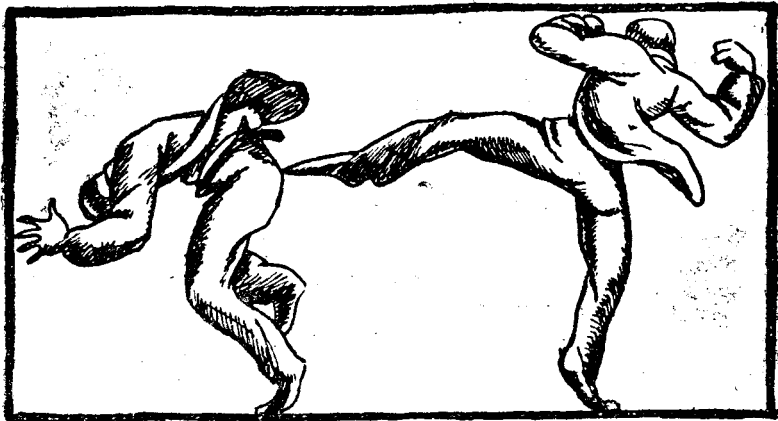
Dar Ghiulucă mai șiret,
lute pune pe tapet
Intrebări, tot câte două,
Căntre două nu te plouă.
— „Eu mă rog frumos, - zicea, -
„Spune-mi mie dumneata
„Dacă nu venia Traian,
„Pela nu știu care an,
„Noi, unirea mai făceam?
„Am drept, scumpule, ori n'am?
„Iar partidul național,
„Cum stă scris precis pe Val,
„Nu se trage din Traian?
„Uită te la popa Man!

* * *

Ce-a mai fost apoi, nu știu,
Dar ciracii lui Maniu
N'au pătruns acest mister
Strigător (și el!) la cer,
Cum de n'a fost ascultat
Iulu, marele bărbat?
Cum din gloanțele-i dum-dum
Nu rămase decât jum,
Și-un ușor miros,— și cum
Parlamentul, fermecat,
Validarea a votat?

Și pe el l-au cumpărat!

ONOFREI SGÂNDĂRICI
Reporter parlamentar național

INSEMNĂRI

Un document. — În calitatea sa de răscolitor neostenit al mormintelor noastre istorice, d. N. Iorga a desgropat dintr'o colecție prăfuită a ziarului *Românul* cadavrul unuia din cele cinci articole pe care le-a scris d. Iuliu Maniu în cursul fericitei dumisale existențe; și a făcut despre el o lungă comunicare în Parlament. Senzaționalul document, a cărui existență nimeni n'o bănuia pe băncile partidului național, datează din 1913, după campania armatei române în Bulgaria, și reprezintă, fără îndoială, unicul act de relativ curaj, pe care l'a săvârșit fostul președinte al Consiliului dirigenț în lunga sa carieră de bărbat politic prudent. Sunt unii nerocoși semeni de-ai noștri, cari trăiesc, și trăiesc bine, din exploatarea unei singure sonde de petrol. D. Iuliu Maniu, mai favorizat de soartă, își clădește gloria pe-o ladă goală și pe-un articol de gazetă. Iar corul blumenfelzilor, ca în tragediile grecești, — căci, d. Emil Fagure descinde de-adreptul din Sofocle, — îi

cântă pe valuri, de cerneală cuvenitele osanale.

Am recitat și noi proza din 1913 a dlui Iuliu Maniu, pe care, mărturisim cu rușine, o uitasem, cu toate că vechiul avocat al consistorului din Blaj nu ne-a uluit niciodată printr'o supra-producție menită să determine vreo confuzie. Ia să vedem, ce zice dl Iuliu Maniu, care sunt epocalele sale cutezanțe și cât de puternic a răsunat trompeta sa națională, ca să pricepem odată pentruce nu se mai sfârșește deliranta însuflețire patriotică a tricolorului domn Albert Honigman.

Alegem din citația făcută la Camera de dl N. Iorga, pasagiul reprodus de ziarul *Lupta* cu cele mai uriașe litere din tipografia dlui Stelian Popescu. — „*E clar deci, se rostea dl Iuliu Maniu la 1913, că poporul românesc din Transilvania și Ungaria nu va putea ținea multă vreme înăbușit în pteptul său dorul libertății sale naționale, și nu va putea suferi mult timp starea umilită, plină de nenorociri și suferințe, în care de atâta*

vreme se află.” Nu vom mai sublinia calitățile de stil și compoziție ale acestei minunate fraze șterpelită din discursul lui Simion Bărnuț, dela care dl Iuliu Maniu a moștenit o pereche de pantaloni și darul elocinței. Ne vom mărgini a-i desprinde rostul politic. Nenumărați sunt gazetarii români, care au scris la fel în Ungaria de ieri, ba și mai îndrăzneț, de vremece, pentru scrisul lor au făcut cunoștință cu temnițele dela Vaș și Seghedin. Dl Iuliu Maniu, după câte știm, n'a pățit nimic pentru articolul său. Și cum era să pătească? Dl Iuliu Maniu, cetățean foarte cumsecade, simțea că „nu va mai putea ținea multă vreme înăbușit în pieptul său dorul libertății naționale,” și anunța din vreme autoritățile competente, ca să ia măsurile de rigoare... Și ce era, însăfășit această „libertate națională”, după care suspina colaboratorului de ocazie al *Românului* din Arad? Pentru cei care ar putea să creadă, seduși de explicațiile întârziate ale presei din Sărindar, că în aceste magice cuvinte își făcuse cuib idea unirei cu România liberă, trebuie să precizăm, că visurile dlui Iuliu Maniu, și ale altora de seama dumisale nu băteau dinco'o de „*autonomia Ardealului*”, care era celdintăi punct al programului partidului național pe acea vreme, și care ar fi fost, desigur, și primul paragraf al hotărârei dela Alba Iulia, dacă grandioasa manifestație națională de-atunci n'ar fi imprăștiat, prin voința tumultuoasă a mulțimei, socotelile puse la cale într'o odaie de hotel...

Dar, ia să vedem acum, ce spunea la aceeaș epocă, un alt cetățean al Ungariei, un alt fiu al Ardealului, un purtător de cuvânt, cu răsuflarea mai puțin scurtă, al revendicărilor noastre politice: d. Octavian Goga. Intr'un articol publicat la 31 Decembrie 1913, adică în pragul anului care a adus războiul mondial, alesul dela Reghin

scria sub titlul „*An nou — vremuri nouă*”, următoarele cuvinte profetice: — „Dar întâmplările din vecini au și o semnificare mai mare decât revendicările locale ale unor popoare, cari și-au frânt obezile upei servituți de veacuri. Problema din Balcani a crescut în proporții și scoate tot mai mult la suprafață sâmburele unei *conflagrații universale*. Fără a căuta să privim în taina resorturilor diplomatice și să cumpănim coliziile de interese, noi simțim cu toții, că planează în aer un spirit nou, o așteptare vagă, un dor febril de evenimente noi. O agitație nervoasă sbuciumă întreg continentul și face să se resimtă ceva din *fiorul zilelor mari de judecată istorică*. În veșnica ei prefacere societatea modernă pare a fi ajuns din nou la anume păhuri de deslănțuire vulcanică. Pe ici pe colo se anunță limbi răslețe de foc și *ca mâine ne putem pomeni cu toată maiestatea tragică a unei volburi cutropitoare*.”

Socoteala, prin urmare, e limpede. D. Iuliu Maniu, strâns în obezile ideei de stat maghiar, ofta după o ciosvârtă de autonomie. D. Octavian Goga, stăpânit de o profundă intuiție politică avea viziunea clară a viforului care avea să vină, și știa bine dinainte pe seama cărei credințe se va arunca în vârtoare. S'a înțeles!

Cum e informat publicul nostru. — Desbaterile parlamentare asupra alegerii dela Reghin ne-au scos încă o dată la iveală, limpede ca lumina zilei, modul tendențios în care e informat marele public asupra evenimentelor politice dela noi. N'am întâlnit aproape în niciunul din ziarele dela București, o dare de seamă, nu exactă, și nici imparțială, dar măcar aproximativă, despre cele două ședințe ale Camerei în care s'a discutat validarea acelei alegeri.

Această falsificare nu ne-a mirat, dând peste ea în coloanele *Luptei* sau a *Adevărului*. Se știe, că aceste oneste organe de publicitate, interpretând după interesul lor de tarabă dușmănia pe care au jurat-o (*more judaico*) dlui Octavian Goga, n'au suflat nicio vorbă, acum un an, nici despre primirea în Academia Română a directorului *Țării Noastre*, nici despre încoronarea sa cu marele premiu național pentru poezie, deși acestea nu erau nici cel puțin evenimente politice, iar cel dintâi dintre ele se desfășurase într'o ședință solemnă sub prezidenția M. S. Regelui. Am fi fost prea na'vi, dacă ne-am fi închipuit, că d. Kalman Blumfeld sau d. Albert Honigman, ar fi fost capabili cu acest nou prilej, de cea mai palidă umbră de obiectivitate. Inteligenții negustori de cernéală și-au făcut datoria; au găsit momentul să se răsbune, părăsind de data aceasta conspirația tăcerii pentru a o înlocui cu o mutilare oribilă a discursului rostit în Parlament de d. Octavian Goga.

Obișnuiți demult cu acest tratament, pe care ne lăudăm a-l fi provocat cu bună știință prin atitudinea noastră față de pirații presei dela noi, am dat din umeri și ne-am văzut de drum.

Ne-a mirat, totuș, atitudinea neprăvăzută a unei alte gazete, pe care o credeam în slujba altor rosturi, mai puțin înguste, și care ne obișnuise cu o altă concepție despre îndatoririle sale față de cetitori. E vorba de ziarul *Universul*. Directorul acestuia, d. Stelian Popescu, membru de frunte al partidului național, fost ministru în guvernul de o lună al răposatului Tache Ionescu, n'a reușit, probabil, să se emancipeze de sub influența unei anumite tovărășii politice, — sau poate s'a lăsat impresionat de coalația redacțională cu d. Emil D. Fagure, — și a căzut victimă unui caz asemănător de daltonism informativ. Din toată

cuvântarea dlui Octavian Goga, dreaptă ori nedreaptă aceasta era cu totul altceva, *Universul* n'a redat . . . decât intreruperile! Lectorul de bună credință, dorind să urmărească desbaterile parlamentare într'un organ cu o lungă tradiție de independență și de imparțialitate, ar fi trebuit să creadă, că printre lungile expozeuri ale dtor Ciceo Pop, Alexandru Vaida și Aurel Dobrescu, ale căror apostrofe au fost reproduse „in extenso“, d. Octavian Goga, care a vorbit în două ședințe consecutive, abia a putut să plaseze câteva observații . . .

D. Stelian Popescu a socotit, desigur, că faptele expuse de directorul *Țării Noastre* nu erau interesante. Dar, e atât de convins d-sa, că toți cetitorii *Universului* au fost de aceeaș părere?

Satul lui Ion Pillat. — Noul volum de versuri dat la lumină de teascurile domnești ale „Fundăției principele Carol“ poartă smeritul titlu „*Satul meu*“.

Poetul Ion Pillat, alegând o ingrată metrică, a găsit totuși în fericitele realizări ale acestor scurte poezii, un sacru predecesor în agerimea cu care poporul a înflorit, nu odată, concisele ironii pitorești dinchiuiturile și strigările de joc.

Fie-care pagină aduce în câte două întorsături de horă, câte-o altă icoană sau oglindire a satului văzut în mișcare. Mănunchiul de omeni, copaci, nori, case biserică, turme, cuprinde un colț de lume, care e un punct cât neghina pe întinderea țării, sau o scânteioară între puzderile din harta cerului. Dar scânteioara e în depărtatele ei zări luceafăr senin.

Poezia, cu tainicele ei arcanе, strânge pe reflexul unui bob de rouă zările unui ținut, și își îngăduie câteodată să închiege în două strofe un roman, sau chiar o viețuire. Cu gestul critic al copiilor care smulg flori din marginea

lanului, ca să „citeze“ cât de frumoase sânt, iată desprindem câte-va rânduri. Un șir de nori, strecurându-se din ziuă spre întuneric, se destăinue în mers:

*„Sufლაი in aur ruginiu de soare
Inchipuind pe ceru 'n asfințit
Icoanele împărătești pe care
Nu le mai vezi lucind în nici un schit,*

*In noaptea cuvioasă ce coboară
Pe inimi și pe holde și pe sat
In pomenirea zilelor de vară
Argint de lună plină ne a 'mbrăcat.“*

Cu o pagină înainte, „Primăvara“ șoptia cum a săgetat în sat cu rândunele. Simplă ca o jucărie de copil e construită, și fragedă în zugrăveală proaspătă, perechia de strofe prin ale cărei brazde sbughiește și se rostogolește la sfârșit, un, biet iepure.

*„Pe câmpul alb ca foaia de hârtie
S'a zugrăvit ca 'ntrun abecedar
Un iepure dând razna pe moșie
Și fugărindu-i urma, un ogar ...*

*Ș'un vânător de lemn cu șapca verde
Ca 'ntr'un album ochiește fără ură
Și pușca scoate foc; fum alb se pierde
Mânjind cu sânge negru o pictură.“*

Stupul purtând căciulă de paie șoptește cuvinte înaripate. Steaua devine de „aur viu“ în astronomia și mineralogia poetului, iar „hora“ se împletește în agerimi ca svârcolirile de bici, plesnind veselie. Auziți-o cum s'ar zugrăvi singură cu nuri și ponoasele ei.

*„Mă nasc la han odată 'n săptămână
Mi-e pântec cobza, fluerul mi-e os.“*

*„Nu pot trăi de nu mă țin de mână
Flăcăii dârz, sau fetele sfios.“*

Iar „Crășma“ fără rușine de beția în care a căzut zice:

*„Am strașina 'ntr'o parte, cum se cade
Să'ți porți căciula, când de ani tot bei.“*

Mai departe, iazul privește cerurile prin genele de stof... Oamenii și muierile, cari trec spovedindu-se în aceste strofe, se apropie de cumpănita asprime sobră și puternică în resemnare din picturile lui Camil Ressu. Volumul este o neșovăită înaintare subț soarele de amiază.

Rotativa „Universului“. — Gazeta populară *„Universul*, întemeiată acum 43 ani de răposatul Luigi Cazzavilan, fondatorul presei imparțiale în România, — născută și moartă odată cu el, — a sărbătorit deunăzi instalarea noii sale mașini rotative, cu o capacitate de 24 mii foi în 12 pagini pe oră. E o minune a tehnicii moderne, un monstru uriaș, încheșat din roate și suluri complicate, care, ca o formidabilă gură de foc, poate să slujească tot atât de bine, pe câmpul de bătaie, o cauză a dreptății ca și un război de minciuni.

Judecând astfel lucrurile, d. Octavian Goga, căruia i s'a cerut câteva cuvinte pentru numărul festiv al *Universului*, a trimis următoarele rânduri: — „La începutul unei vieți de stat și la o civilizație începătoare, presa poate fi sau o mare binefacere sau o otravă primejdioasă. Binefacere, dacă e un apostolat, otravă, dacă e o negustorie. Noi suntem la început și de aceea presa trebuie îndrumată aici de spirite creatoare, care se confundă cu destinele țării. Prin jertfa lor un ziar devine un amvon și o rotativă se preface într'o cetate de apărare națională“.

Apostolat sau negustorie... *Universul* are prin urmare de ales. Urmând pe drumul pe care a mers până acum, punând incontestabilă sa înrăurire asupra opiniei publice în slujba marilor noastre interese naționale, pe de ^{supra} măruntelor pasiuni cotidiene *Universul* poate să-și întrebuițeze în așa fel forța pe care o reprezintă, încât să

devie cu adevărat o binefacere. Anumite semne ar voi să arate, că această cale e pe cale să fie părăsită, subț înfrăurirea unor anumite legături politice, bine precizate, ale directorului ei, și printr'o promiscuitate regretabilă cu cei mai detestabili honigmani ai presei noastre zilnice.

Astfel, apostolatul informației oneste tinde să se transforme în negustorie de opinii interesate. Ar fi păcat...

De unde știi, onorabile? — Printre motivele ridicole de contestare a alegerii dela Reghin, trase de păr vreme de trei ceasuri interminabile în fața unei Camere îmbuibate de plictiseală, d. Mihai Popovici a scos la iveală, mai cu seamă, două „argumente hotărâtoare”. Rezistentul orator a cerut cu o seninătate olimpică invalidarea dlui Octavian Goga, pentrucă, zicea dsa, dorind să fie crezut pe cuvânt, la o secție oarecare de votare un număr de alegători „ai partidului național” n'au fost primiți să voteze, nefiind înscrși în listele electorale; iar alți cincizeci, tot partizani de-ai dlui Voicu Nițescu, au rămas pe dinafară, deoarece se isprăviseră buletinele de vot.

D. Mihai Popovici, trebuie s'o recunoaștem, n'a mers cu acuzația până acolo, încât să afirme că listele electorale au fost falsificate și buletinele de vot au fost distruse de către candidatul advers. Nu. Și pentru aceasta, firește, se cuvine să mulțumim distinsului inventator al trenurilor și al discursurilor-suveică; e o dovadă de obiectivitate, cu care nu ne-au obișnuit până acum loialii noștri adversari. D. dr. Aurel Dobreșcu, domiciliat tot în Brașov, care a sberat în Parlament, că d. Octavian Goga a jezertat dela Turtucaia, nu s'ar fi poticnit de pildă în asemenea scrupule.

Dar, să ne întoarcem la Reghin. . . Noi nu știm să se fi petrecut acolo vreun incident de soiul acelor povestite de d. Mihai Popovici. În orice caz, la fața locului nu s'a formulat nicio protestare din partea „bărbăților de încredere” ai partidului național, și nu s'a depus nicio contestație. Dovadă, prin urmare, nu există. Dosarul alegerii stă mărturie. Dar, admțând chiar că basmul fostului ministru al Navetelor e adevărat, și că un număr oarecare de alegători n'au mai putut să voteze, am îndrăzni să întrebăm: de vreme ce legea garantează secretul votului, de unde știe d. Mihai Popovici cu cine aveau de gând să voteze, dacă ar fi votat, cei cari n'au apucat a vota? (Variații pe tema verbului a vota-votare).

De unde știe? Sau printre respectivii cetățeni erau și câțiva dintre aceia cumpărați cu jumătăți de hârtii de câte-o sută?

Câte două. — Cu prilejul validării mandatului dela Reghin, d. Iuliu Maniu, spirit eminentamente inventiv, a găsit mijlocul să-și illustreze încă odată geniul creator, descoperind o nouă formulă de mecanică.

În fața celui tot logic, care a fost rechizitoriul alesului dela Reghin, d. Maniu a încercat un nou sistem de luptă: a întrerupe cu întrebări. A pus dlui Goga întrebări dar tot... două câte două.

Lumea se întreba mirată, ce o mai fi și acest nou sistem al dulcelui bărbat de stat... și nu descoperea.

De fapt, chestia era destul de simplă: o întrebare fiind schioapă de piciorul stâng iar cealaltă de cel drept, d. Maniu (șiretul) le-a răzimat una de alta, ca să le poată ține în echilibru...